

הגדת

עַד בְּלִי יְיָ

לִילָה מִיַּחַד לְכַח הַדְּבוּר
אֲוִירָה מִיַּחַדָּת נֶשֶׁל חֲבוּר
עוֹסְקִים בְּסִפּוּר אֶמֶת יִשְׂרָאֵל
מִיַּחֲלִים וְקוֹרְאִים לְבוֹא הַגּוֹאֵל
עוֹמְדִים בְּקוֹ הַנְּצִיחַ הַיּוֹדְאִי
מֵהַיּוֹם לְאָבִינוּ אֲבָרְהָם הַפְּלֵאִי

הרב דורון קואר

הגדת עד בלי די

לחולל נצח – והגדת לבנר.

אם יש משהו שאנחנו יכולים לתת לדור הבא הוא את הרצף וההמשכיות, התכנים והידע. כך אנחנו מנציחים את האמת ומנצחים את השחיקה של הפיזיות של העולם הזה. זוהי הישראליות שמתבררת בליל הסדר ובפסח – בפעולה פשוטה: והגדת לבנר!

זה כמעט שנה שאני עוסק בעניין הנצח בחיבור הנקרא 'עד בלי די', לכן החלטתי שהביאורים וההארות על ההגדה השנה יהיו במבט הנצח.

עד בלי די – כי כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

עד בלי די – כי אפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה כולה, מצווה עלינו לספר.

עד בלי די – כי בכל שנה יושבים כל בית ישראל לספר באותו סיפור עתיק של יציאת מצרים ומכריזים: "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

עד בלי די – אין חג שיש לו כל כך הרבה הכנות.

עד בלי די – כי חירות היא ללא שום הגבלה ו'די'.

ההגדה שאנו אוחזים בה, שעם ישראל כולו שר, קורא, לומד ומתפלל אותה כבר אלפי שנים, היא עוד אחת מהעדויות על מהו נצח האוחז בעולם המוגבל שלנו. ההגדה עושה את הסדר של ליל הסדר, לקיים את אחת המצוות הראשונות של עם ישראל – "והגדת לבנר בעת ההיא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".

אז לפני שאנו מתחילים אותה, נגיד את זה במילים שלנו: הזכות שאנו זוכרים את היציאה ממצרים (שמונחים לפנינו ה'פסח, מצה ומרור') היא המטרה שלשמה הוציא אותנו הבורא ממצרים. אנו יודעים איך התחיל העם, ואת האירוע הזה אנו חוגגים בליל הסדר. זוהי לידתה של אומה אחרת, של עולם חדש, וזו ההזדמנות שלנו לשאוב אנרגיות מיוחדות שאין כמותן.

הערב הזה הוא הזדמנות של פעם בשנה! לכן, אף שיש לחץ ואריכות רבה לפנינו, ננסה להתמקד בתחילתו של הערב לנשום לרגע את האוויר של הנצח, שיזיל בנו טיפות קטנות מעוצמתו בכל חלקי הערב. נתמקד בשלוש נקודות נצח:

א – ההגדה נאמרה על ידי כל כך הרבה יהודים בכל כך הרבה שנים בכל כך הרבה שפות ובכל כך הרבה מצבים, ואנו זוכים היום לקרוא אותה במדינה ישראלית ובשפת הקודש. אין ספק שזו זכות אדירה, ואנו אמורים להיות מאושרים ממנה.

ב – ההגדה היא ההתחלה של עם ישראל והיכולת שלנו לעסוק באותה נקודת התחלה, לזכור מה אכלו אבותינו כשיצאו ממצרים, עם מה הם יצאו משם ועוד. ההתחלה תמיד יכולה לעגן אותנו אל החיים הנוכחיים.

ג – גם אם איננו מבינים את הכול, אסור לנו להתיימשך אלא נכון להכיל את הסיטואציה ולזכור שלא כל אחד מכיל את הכול, אלא האומה היא אורגן שלכל אחד יש בו חלק ותפקיד שמתאים לו. לכן נשמח במה שכן הבנו. ויותר מזה: נדע שביום מן הימים גם אנו נספר לילדינו את ההגדה, בזאת אנחנו מובטחים.

תודה רבה לנאור קהלני על עבודתו המופלאה בעריכת הלשון.

פסח שמח! תגובות יתקבלו בשמחה בכתובת:

kolerdoron@gmail.com

דורון קולר

עריכת לשון: נאור קהלני

טל': 0507165655

דוא"ל: naorka@gmail.com

הסדר של ההגדה

קִדְּשׁ וַיִּרְחֹץ כַּרְפֵּס יַחַץ מִגִּיד רִחְצָה מוֹצִיא מִצָּה מְרוֹר כּוֹרֵךְ שֶׁלְחָן עוֹרֵךְ
צָפוּן בֵּרֵךְ הַלֵּל נִרְצָה

ליל הסדר בנוי באופן ברור כשלכל חלק בו יש שם. מכיוון שכל הפעולות ידועות בכרונולוגיה שלהן, הוא נקרא ליל הסדר. איזה נצח יש בסדר? האם סדר זה לא עניין של תכונה שיש לך או אין לך וזהו?

סדר זה אומר שלכל דבר יש המקום שלו. זהו המבט הכי נכון על המציאות והבריאה כולה. ממציא המציאות לא הביא חגבים עם מחושים שכאלו סתם, לכל פרט של כל נברא יש סיבה שלשמה הוא חלק מהמציאות כפי שהוא.

מי שאינו מאמין בבריאתו של עולם על ידי בורא בעל רצון נשגב, מדבר על פיצוץ אקראי שהביא בשורה ארוכה של תהליכים אקראיים לנקודת הזמן שבה אנו עומדים בעולם מודרני. אין לנו ויכוח עם מי שרוצה להאמין שהוא במקרה פה. אבל אנו אומרים שאנחנו לא במקרה כאן, ושיש בידינו לעשות בדיוק את השליחות שלשמה אנו חיים בעולם הזה.

לכן כהקדמה לסדר נאמר שאנו עושים את הסדר כפי שאנו עושים אותו במדינת ישראל העצמאית, ואנו יודעים שאנו חלק מהסדר העולמי, ובלילה הזה נזכה לנקודה מיוחדת של התעצמות.

סְבִירי מְרַנְן וְרַבְּנָן וְרַבּוֹתֵי

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וְתִתֵּן לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (בְּשַׁבָּת: שַׁבָּתוֹת לְמִנוּחָה וּמוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) חֵג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, זְמַן חֲרוּתֵנוּ (בְּאַהֲבָה), מִקְרָא קִדְּשׁ, יִזְכָּר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בְּחִרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, (וְשַׁבָּת) וּמוֹעֲדֵי קִדְּשָׁךְ (בְּאַהֲבָה וּבְרַצוֹן), בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִקְדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל וְהַזְמַנִּים.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהִחַיְנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזְמַן הַזֶּה. שׁוֹתֶה רַב בּוֹס הַיַּיִן בְּהַסְבָּה.

אנו מקדשים על כך שניתן לנו חג הפסח מידו של הבורא, זה לא פולקלור עממי שהתעצב על ידי ועדת שרים לענייני טקס ומנהג שהחליטה שראוי שיהיה לילה שכזה בעל סממנים מן העבר. חג הפסח הוא מציאות שניתנה לנו מידיו של בורא שתפקידה להוציא אותנו מהכבדות והנמיכות של המציאות החולית בעולמנו. זהו הקידוש – התחברות למקום שהוא מעבר למה שאנו רואים בחיים באופן חיצוני.

וכך אנחנו צריכים להסתכל על הערב המיוחד הזה – להתקדש: לאכול אחרת, לשוחח אחרת ולשתות אחרת, שזו הייתה המטרה שלשמה הוציא אותנו ממצרים, שנהיה אחרים.

פעילות – חלק מהיושבים יאמרו איזה דבר היה עושה אותם מיוחדים, שהיו רוצים לקבל אותו במתנה.

על מה שעושים – הסבה – הייחוד של השתייה בליל הסדר וחלק מהאכילה מתבטא בכך שעושים פעולות אלה בהסבה. מטרתה של ההסבה הייתה להפוך את האכילה ל'פזזה' שבה עצם ההנאה מהפעולה מובלטת, בכך שלא אוכלים ורצים הלאה אלא מתמקדים באכילה, נותנים לה את הזמן שלה, עושים ממנה עניין.

לנצח יש זמן, והוא היפוכה של החופזה והבהילות. כל מה שאנו עושים בעולם הזה בממדיו החומרניים הוא זמני וחולף, ולכן קשה מאוד להאיר מאורו של הנצח בתוך החיים. אבל אם יודעים לפעול את הפעולות ב'אווירה' של סבלנות וזמן, ההפך מהמרוצה המעידה על הזמניות, שותלים בתוך הזמני סגנון של נצח, ולו רק בסממן קטנטן של הנינוחות של ההסבה.

פרטים קטנים שמחזיקים גודל עצום של הכול – כך ייבנה לנו ליל הסדר הנצחי שלנו, המתחיל בהסבה הראשונה של כוס ראשונה של ליל הסדר.

בוטלין את הידים ואין מברכין "על נטילת ידים"

נטילת ידיים – שוטפים ידיים לפני שאוכלים את המאכל הראשון בליל הסדר. הנטילה היא במים. המילה מים מורכבת מהאותיות מ-י-מ. התחלה מסוג מסוים, מעקר למשהו אחר, וסיום מאותו סוג של ההתחלה.

הנצח המסתתר בתוך ה'מים' הללו אומר לנו שהסוף וההתחלה הם מאותו עניין, כיוון שכל המציאות היא דבר אחד, ומה שנמצא בדרך יש בו תמיד מהרעיון המרכזי של קו ההתחלה והסוף. לכן הדרך הנכונה ביותר להכין את עצמנו לכל דבר היא לחבר אותו עם ההתחלה והסוף, עם הנצח.

אבל יותר מכך: עצם זה שאנו 'מכינים' או 'מתכוננים' מעיד על כך שאנו רואים בדבר שאנו עושים רצף וחשיבות, ובעצם בבסיס המחשבה שלנו אנחנו נועצים אותו בתוך החיים בחיבור שהוא יותר ממה שהוא אקראי. יצחק רבין היה נוהג לומר שהמחלה הישראלית היא 'היה בסדר', ונטילת ידיים כהתכוננות לפעולה מרגילה אותנו ללכת נגד המחלה הזו ולראות שאנו מייחסים רצינות למעשינו.

עושים – הנטילה בעיקרון היא שפיכה של מים על היד. בעצם הפעולה יש רמז, שכדי שנוכל להיות טובים יותר עלינו למצוא במרומים את

הדרך שממנה נוכל להביא את הטהרה ואת האמת שתתאים לנו. שנמצא את הנוזל העליון להביא אותו על הידיים כדי שהן שיהיו מזכנות יותר אל הפעולה שלהן.

נקודה למחשבה - לצאת מעצמי. בליל היציאה ממצרים אנו עושים כל מיני פעולות שמביאות אותנו לצאת מעצמנו. לדוגמה: משתדלים שאדם שאינו עורך הסדר ייטול את ידיו של העורך ולא העורך בעצמו. יש בפעולה זו אמירה שכדי שאוכל לצאת מהנקודה הרגילה שלי ולהתקדם, אני צריך סיוע ממישהו שאינו 'אני'. עורך הסדר יכול לנטול לעצמו את ידיו, אבל כשאנו מנהיגים סדר כזה שמישהו אחר יעשה לך, זה תולה אותך בו, יוצר איזה הקשר שמרחיב אותך מעבר למה ומי שאתה.

טוֹבְלִין כַּרְפֵּס פְּחוֹת מְכַזֵּית בְּמֵי מֶלַח, וּמְבַרְכִין:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה:

למה שנאכל איזה ירק במלח ככה סתם? נביט בפעולה שאנו עושים: יש ירק, הוא עומד בפני עצמו, וישנם לידו מים שמוססו בהם מלח. האכילה שלנו טעימה יותר כאשר הירק עוטה על עצמו מהמים המלוחים. החיבור הולך ומשכלל את מה שיש.

ערב זה של הסדר אנו משתדלים שלא לעשותו לבד, אלא בתחילת המגיד אנו מזמינים את מי שאין לו ליל הסדר שיבוא ויהיה איתנו, אנו יושבים עם המשפחה שיש בה אלו ואלו, זה אוהב לשיר, זה לדבר, זו לאכול והוא אוהב לישון ולכן חפץ להתקדם... אבל החיבור של כולם יחד, כל אחד ואחת עם האופי המיוחד שלהם, הוא שיטעים לנו את ליל הסדר הזה להבין שה'ביחד' הוא מהותו של ליל הסדר.

כשנוצרה האומה בליל היציאה ממצרים, העניין המיוחד בה היה ה'יחד' של הנשמות הישראליות. וככל שאנו יודעים לחבר יותר, כך אנו בתור העניין של ליל הסדר. אומה זו היא נצחית כי אנו מתחברים לאבותינו שעשו גם הם ליל הסדר בלילה הזה, וכך נוצר דור ועוד אחד וגם ההוא שיהיה אחריו, לנצח. להתחבר מלמד אותנו הכרפס.

ביחד בלילה הזה – בחיבור – זו היצירה המיוחדת של ליל הסדר.
וכשאנו עושים אותה נכון, אנחנו מרבים את הנצח בעולם.

בעל הבית יבצע את המצה האמצעית לשתיים ומצפין את החצי הגדול לאפיקומן.

חלקים בתוך השלם – בעיקרון אנו רוצים להשתמש במצות שלמות כשאנו מברכים ואוכלים, והינה בפעולת היחץ לוקחים מצה אחת שלמה והופכים אותה לשני חצאים, אחד אוכלים בברכת המוציא, ואילו את השנייה כאפיקומן. מדוע?

כשאכל את האפיקומן, שהוא האכילה האחרונה של ליל הסדר, נזכור שהוא החצי של המצה הזו שחצינו ביחץ. החיים הזמניים שלנו הם תמונה של חלק מתוך משהו יותר גדול, מתוך משהו שהוא ארוך טווח כמו האומה, שהיא חלק מתוך משהו גדול יותר – הנצח.

כשאנו שוברים אנו מציינים שגם בחלקים אפשר להשתמש, ואולי השימוש המרכזי הוא בחלקים ולא בשלם, אלא שהרבה חלקים שמצטרפים יוצרים את התמונה השלמה. הרי גם המצה השלמה שנאכל בהמשך, כשהיא תיכנס לתוך הפה, תישבר לחלקיקים קטנים יותר.

יחץ בראשי תיבות מקובל כקיצור ליחסי חיבור. היחץ שלנו מסביר מהו יחץ פנימי וערכי. המודעות וההבנה שחלק אחד הוא מתוך השלם, כלומר ההקשר שאנו מסוגלים לתת למשהו שאנו חיים אותו עכשיו בד בבד עם הרצף של הרוחניות העולמית, עם הנצח, שמים למעשה את החיים בתוך המסלול המודע והנכון, היכן שהם ראויים להיות.

מגלה את המצות, מגביה את הקערה ואומר בקול רם:

הָא לַחֲמַא עֲנִיא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם. כָּל דְכָפִין
יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסַח. הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה
בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין.

פותחים את הקטע האומנותי של ליל הסדר – מגיד – הסיפור על יציאת מצרים וההשלכות שלה. העניין שלשמו התכנסנו – והגדת לבנר. הפתיחה הרב-ממדית של המגיד כוללת בתוכה מספר עניינים: הצבעה פיזית על מה שהיה אז – זה הלחם שאכלו אבותינו (או 'לחם העוני' שאכלו אבותינו); הזמנה של אורחים לליל הסדר; ותפילה המלאה באמונה שבשנה הבאה נהיה בני חורין בירושלים. במבנה הפתיחה מובלט גם הרצף של הזמן: עבר – זה מה שאכלו, ההווה – כל מי שצריך שייכנס עכשיו ויתארח, והעתיד – לשנה הבאה בני חורין בירושלים.

בליל הסדר נעסוק הרבה בעבר. לא כי אנחנו אוהבים להיות נוסטלגיים, אלא מכך שבעבר נזרעו זרעים עצומים שרלוונטים לתמיד. והעתיד אינו יכול להתקיים ללא ההווה שלנו, שאותו אנו רוצים להפוך לכמה שיותר משמעותי, כמה שיותר משפיע, כמה שיותר עשיר ומחיה. לכן הוא איננו יכול להיות מנותק, לא מהשורשים ולא מהפירות העתידיים.

כשמצביעים על המצה זה מחיה את העבר. הרבה כתבו ועסקו בכך שעם שאינו יודע את עברו... אבל המבט הנצחי על העבר הוא משמח יותר. בעיניו של הנצח, כשאתה מחיה את העבר אתה מורה שהכוח שלו לא היה מוגבל לזמנו בלבד, אלא הוא קיים גם עתה, הוא בתוכך, הוא כאן! המצה של פעם נמצאת כאן עכשיו! והרעיון של המצה, שהוא העיקר, חי בנו בפסח.

זו המצה! כן היא מהעבר, אבל הרעיון שלה נמצא כאן ועכשיו, לכן עיקר עניין המצה לא סר מן העולם אלא הוא נצחי, ובכל שנה הוא מתחדש בליל הסדר.

פעילות – כמה מהמסובים יתארו עניין שהתרחש בעבר והם חיים אותו במצבים שונים של התיים.

מסיר הקערה מעל השלחן, מוזגין כוס שני וכאן הבן או אחד מן המסבים שואל:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות??

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה - בלוי מצה!

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, - הלילה הזה מרור!

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, - הלילה הזה שתי פעמים!

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, - הלילה הזה בלנו מסבין!

ארבע קושיות – בשיר 'שמחה רבה' מופיע: "שאל אשאל ארבע קושיות". עוד מעט נתחיל עם הקושי האמיתי של השעבוד במצרים – עבדים היינו – שהוא התשובה לאותן ארבע הקושיות, אבל איזה מין קושי יש בקושיות? נראה שכל המגיד הוא תשובה ארוכה לארבע השאלות שחוזרות על השאלה הבסיסית – מה שונה הלילה הזה מכל הלילות? כלומר, זו שאלה אחת שנשאלת ארבע פעמים כדי לקבל ארבע תשובות שונות.

שאלה מביעה פער של ידע או ניסיון לברר משהו שאינו נהיר דיו. בתחילת ליל הסדר אנו רוצים לטבוע דרך של התקדמות בעולם הרוחני. אם אתה רוצים להיות יותר, צריכים לשאול שאלות ולקבל תשובות למשהו שלא יודעים או לברר משהו מעורפל. היינו רוצים מאוד שבאי הסדר ישאלו שאלות ויערכו דיון בדברים שאנו עוסקים בהם בליל הסדר, אנחנו קוראים לכולם לשאול שאלות, להקשות ולנסות להבין עוד.

רוב הבתים של הפיוט 'מה נשתנה' מאופיינים בכך שקורה בהם איזה צמצום משאר הלילות. רק מצה, רק מרור ורק מסובים, כשבשאר הלילות אפשר הכול. ההבטחה הזו היא מיוחדת מאוד. אנו אומרים בכל הלילות הכול יכול להיות, אבל הלילה הזה הוא דווקא כזה! בזה הוא שונה.

נקודת תפנית מהווה עבורנו עניין חשוב שבולט בתור הנוף הרגיל למדי של השגרה. ליל הסדר שנה את המציאות, ולכן הלילה הזה שונה מכל הלילות. הדברים הללו שאנו מציינים כ'נשתנה' שייכים למציאות המעשית, אנו יושבים ככה, אוכלים את אלו ולא אתרים ועוד. בכוונה אנו שואלים את עצמנו ארבע קושיות. כדי שנסתכל על השונה, ונזכור שזהו לילה ממש שונה.

מניח את הקערה על השלחן. המצות תהיינה מגלות בשעת אמירת ההגדה.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָהּ. וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאֶפִּילוּ כִּלְנוּ חֲכָמִים, כִּלְנוּ נְבוֹנִים, כִּלְנוּ זְקֵנִים, כִּלְנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מְצֹה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְרֻבָּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח.

עבדים – השנה בגני הילדים התלבטתי איר אוכל להמחיש להם באופן טוב את העבדות. תמיד הם יודעים לומר את המילים 'עבדו בפרך', וכשאני שואל מה זה 'פרך' הילדים עונים שזה קשה. ואבא ואימא לא עובדים קשה? הילדים אמרו שעבד הוא מישהו שעושה משהו שהוא לא רוצה לעשות אותו. אז השנה שאלתי אותם מי זו המלכה של הגן. הם אמרו שזו הגננת. שאלתי אותם אם הם נכנסים מהחצר לתוך הגן כשהגננת אומרת. הם אמרו שכן. אמרתי להם – אז אתם עבדים של הגננת?!! שאלתי אותם אם הם נחגרים באוטו כשאבא ואימא אומרים. הם

אמרו שבוודאי. אמרתי להם – אז אתם עבדים של אבא ואימא? בשביל מה אבא ואימא אומרים להם ללכת לישון בשעה מסוימת? הם ענו 'כדי שנגדל'. איזו תשובה נפלאה. זהו ההבדל שבין עבד לבין ילד. הילד עושה מה שאומרים לו, כי הוריו והגנת אומרים לו לעשות דברים לטובתו, ואילו העבד עושה את הדברים שאומרים לו כשהם לטובת מישהו אחר, כגון אדונו.

כשישנו עם בעולם כמו עם ישראל והעשייה שלי משרתת אינטרסים של המצרים, זהו עיוות נוראי של המציאות. הכוח הכי ערכי שישנו, הכי מוכשר לנקודת הקדושה וקשר אלוקות, מוציא תוצר לאומי שמנוצל לעבודת אלילים ולסגידה לחומריות.

ואילולי הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הישראליות הייתה יכולה להיות כפופה למציאות האנושית, אם לא הייתה פעולה 'שונה' מאוד של אלוקות שבאה וחוללה את התפנית של ליל הסדר.

כאן מתחדד העניין הכי בולט שבין ישראל ובין העמים! השאלה היא לא האם ישראל היו עובדים בפרך עוד אלפי שנים, וגם לא האם הצליחו לנדוד ממצרים לארץ ישראל, אלא השאלה היא האם התרבות שלהם כפופה לאווירה האנושית של המציאות או שהיא פורצת לה דרך אחרת, שאבני הדרך שלה הן החוכמה האלוקית והמוסר העליון, ומהם התכתיבים שלאורם בוחרים את היישומים בחיים.

אילו היו ישראל נשארים במצרים, אולי הכישרון שלהם היה כזה שעם הזמן היו הופכים להיות הכוח הבולט והמוביל את האימפריה המצרית, חופשיים מעבדות, אבל חיים את התרבות האנושית בלי המעלה המיוחדת שזכו לה כשהוציאם 'הקדוש ברוך הוא' בעצמו.

ההוצאה האמיתית היא מתחת כנפי האנושות, החיה את חייה בצדדים הטבעיים של המציאות כהמשך של המדרגות שהיו – דומם – צומח – חי – מדבר. עכשיו נוסד כאן משהו אחר וחדשני, שיש לו קשרים בשמיים – עם שהבורא דואג לו ומוציא אותו.

יציאה מיוחדת זו מתחת ידי האנושיות הטביעה את חותם הנצח בישראל. המצרים, שהיו האימפריה במזרח התיכון באותה העת, נעלמו מנוף ההיסטוריה הנוכחי, וכן היוונים והרומים והבריטים. כל אומה ואימפריה

שהובילו את העולם בכל תקופה שהיא אינם היום כפי שהיו. ואילו עם ישראל מאז יציאת מצרים ועוד מימי אבותיו זוכר את היציאה ואת הלילה המיוחד הזה, ויושב בו ומספר ביציאת מצרים. נצח!

כל המרבה לספר – יש לנו טקסט של המגיד שמוביל אותנו דרך מיוחדת בתוך הסיפור של פסח, אז למה ההגדה אומרת שיש להרבות בסיפור? כשאנו מבינים את מקורה של היציאה ממצרים, שבסיסה הוא שהקדוש ברור הוא הוציא את אבותינו ממצרים, אנו נוגעים כאן באין-סופיות האלוקית, ומה שאין בו גבול אפשר לדבר בלי די.

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵי בֶרֶק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בְּיַצִּיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית.

חיים בסיפור – רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית – אותם החכמים איבדו את תחושת הזמן. הסיפור ביציאת מצרים המאפשר למספר חכמים להיכנס לעניין האין-סופיות בעצם העיסוק בו, ביטל מהם את הצמצום והמוגבלות של הזמן, ולכן ההגדה מתחילה בתיאור העניין הזה של מצוות הסיפור ולא בדברים אחרים שהיא יכולה להדגיש. מהי ההגדרה של הסיפור הזה? לשקוע? להעמיק? להתחבר? להתחיות בממד הסיפור.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הָרִי אָנִי כְּבֵן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן זֹמָא: שִׁנְאַמַּר, לְמַעַן הַיָּמִים, כָּל -תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל יְמֵי -הַלֵּילוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ -יְמֵי חַיֶּיךָ לְהַבְיֵא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ -חַיֶּיךָ.

להביא לימות המשיח - הלימוד של חז"ל מהפסוק רלוונטי לדורנו יותר מכל הדורות. דורנו, הנמצא בפאתי ביאת המשיח, בתוך החבלים המורכבים של משיח צדקנו, צריך להביט היטב בדבריהם של חכמים המלמדים שהפסוק "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" מתאר את ימות המשיח. דורנו צריך להביט באופן הכי מברר שהוא מסוגל באותו 'יום צאתך ממצרים', בליל הסדר וענייניו, וממנו לשאוב את היסודות להבין את התקופה שהוא עומד בה.

כיצד יכולים אנו לשקף בתוך המציאות הנוכחית שלנו את יציאת מצרים? אותה יציאת מצרים הביאה את ישראל למעלה חדשה של אומה ההולכת אחר האלוקות. את הייעוד המיוחד הישראלי אנחנו צריכים לחפש בימינו אלו של ימות המשיח. אנחנו טעונים בחיים אחרים מאלו של יוצאי מצרים, אנחנו צריכים להגיע גם למעלה גדולה מזו שהייתה בעבר. העיקרון שניקח הוא זה - שיש לנו ייעוד עבורו התקבצנו מכל הגלויות לארץ ישראל בדורות אלו.

לימדו חכמים שהפסוקים של התורה ומצוותיה מלמדים אותנו את העתיד, ומכאן ההגדה ממשיכה לדבר על הדרך של התורה להורות לנו את העתיד:

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שֶׁפָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל,
בְּרוּךְ הוּא.

כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכֵם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם,
וְאֶחָד שְׂאִינֹו יוֹדֵעַ לְשֵׁאוֹל.

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר? מַה הָעֵדוֹת
וְהַחֻקִּים וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צָוָה יי
אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם? וְאַף אֶתָּה אָמַר לוֹ
בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח: אֵין מִפְטִירִין אַחַר
הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן.

החכם מתייחס אל התורה באופן
של עֵדוֹת - חוקים ומשפטים
המורים על חוכמה וסדר וצדק.
חיבור של הרבה מאוד ערכים
שמעצבים את החיים הישראליים
במהלך כל הדורות, ויוצרים בעצם
איזון מיוחד המאפשר לאומה
לעצב נשמה גדולה החיה כל העת
בכל הגלגולים של ההסטוריה.

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר? מַה הָעֵבֶדָה
הַזֹּאת לָכֶם? לָכֶם - וְלֹא לוֹ. וּלְפִי
שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּלל כְּפָר
בְּעֵקֶר. וְאַף אֶתָּה הִקְהֵה אֶת שְׁנֵי
וְאָמַר לוֹ: בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי
בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי - וְלֹא לוֹ. אֵילוֹ.
הִיָּה שָׁם, לֹא הִיָּה נִגְאָל.

לעומתו הרשע מסתכל על התורה
באופן אחר לחלוטין - כעבדות! זהו
פספוס ועיוות עצומים שעוקרים את
הכוח של האדם מהנקודה הגבוהה
שלו ומורידים אותו לבור תחתיות
של עבדות שפלה. הבעיה המרכזית
בדרכו של הרשע היא שהוא מקטין
את הישראל לי ולא מבין שיצאנו
ממצרים, ולכן אם היה שם לא היה
נגאל.

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר? מַה זֹאת?
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יי
מִמִּצְרָיִם, מִבֵּית עֲבָדִים.

התם מרגיש שיש כאן איזה משהו,
אבל הוא לא מתלהב מדי להתחבר
אליו וגם לא דוחה בשתי ידיו, אלא
הוא מתעניין - מה? והתשובה שעונים
לו מגלה שהייתה פעולה אדירה
ועתירת משאבים להוציא את ישראל
ממצרים. דע לך, שכוח החיים שדחף את ישראל במהלך כל הדורות
מתחיל כאן ביציאת מצרים, לכן עליך כן לדעת אותה.

וְשִׂאִינוּ יוֹדַע לְשֹׂאֹל - אֶתְךָ

פָּתַח לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ

לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר,

בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי

מִמִּצְרַיִם.

כדי לחבר את שאינו יודע לשאול אנתנו
מלמדים אותו שבעבור 'זה' (מצה
ומרור) שאנו שומרים את המסורת
במהלך כל הדורות, עשה הבורא את
יציאת מצרים. כלומר הוא לא שאל,
אבל אנו מלמדים אותו בכל זאת
שהערב הזה שהוא נמצא בו הוא תוצר

של יציאת מצרים, ושהרעיון של יציאה הוא מטביעה את חותמה
על האומה לעד, והינה אתה כאן שומע עליה!

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול

בעבור זה לא אמרתי אלא -מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה

בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניה.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום

לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר יי אלהי

ישראל: בעבר הנָהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאָבִי

נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר

הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתן לו את

יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו. ואתן לעשו את הר שעיר

לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

התהליך שעבר עם ישראל הוא שאבותיו הראשונים יצאו מתור אומה
שהייתה עובדת אלילים, ובצעד אמיץ אברהם הולך משם לייסד אומה
שעוברת ('עברים') את הנהר ואת התרבות האלילית להתקשרות עם בורא
העולם באמונה.

בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, הַבְּטָחָה – הַהֲגָדָה מְתָאֲרֵת לָנוּ אֵת הַתְּהִלָּה שֶׁבָּנוּ נֹצְרָה הַגְּלוּת בְּמִצְרַיִם, זֶה שֶׁמִּמֶּנָּה יֵצֵא הָאוּמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית בְּפֶסַח. הַתּוֹרָה מְסַפֵּרֵת עַל הַבְּטָחָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא לְאַבְרָהָם שֶׁבָּנִיו יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּרוֹכֹשׁ גָּדוֹל, אֲבָל הוּא גַם מֵיִידַע אֹתוֹ שֶׁהֵם יַעֲבֹדוּ שֵׁם בְּפֶרֶךְ וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּ בְּצוּרָה קָשָׁה. הַבְּטָחָתוֹ אֵי אִפְשָׁר לְחַלֵּל, וְאִכּוֹן יִשְׂרָאֵל יוֹרְדִים לְמִצְרַיִם כְּפִי שְׁמִיִיד תְּתַאֵר הַהֲגָדָה, וְגַם יוֹצֵאִים עִם רֹכֹשׁ גָּדוֹל מְאֹד. לְגַלוּת הִיָּה תְּפִקִיד מְרֻכְזִי בַּהֲבְטָחָת הַבּוֹרָא, וְלִכּוֹן הַהֲגָדָה מְפִרֶטֶת זֹאת, לֹא לְפָנֵי שֶׁהִיא מְלַמֶּדֶת אֹתָנוּ מִשֶּׁהוּא עַל הַהֲבְטָחָה הָאֱלוּקִית הַזֶּה לְאַבְרָהָם.

חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבָדוּ דָן אֶנְכִי וְאַחֲרָיו כִּן יֵצְאוּ בְּרֹכֶשׁ גָּדוֹל. מְכַסֶּה אֶת הַמִּצּוֹת וּמְגַבִּיָּה אֶת הַכּוֹס.

וְהִיא שְׁעֵמֻדָּה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ!

שְׁלֹא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם.

פְּלֹא! הַתּוֹרָה דִּיבְרָה רַק עַל גְּלוּת אַחַת וְאֵילוּ הַהֲגָדָה אוֹמֶרֶת שֶׁמָּה שֶׁקָּרָה לְבָנָיו שֶׁל אַבְרָהָם בְּמִצְרַיִם קוֹרָה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְגַם אוֹתָהּ הַבְּטָחָה רֵאשׁוֹנִית לְשִׁמּוֹר אֵת הָאוּמָה מְצִילָה אוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ פְּלֹא מְכֹל חוֹרְשֵׁי רַעְתָּהּ.

אִם נִשְׁאֵל יְלָדִים מָה זֶה עִם יִשְׂרָאֵל, הֵם יֹאמְרוּ שֶׁהוּא הָעַם שֶׁצִּלַּח אֵת אֲנִטְיוֹכּוֹס וְהַמֶּן וְאַחֲשׁוּרוּשׁ וְאֵת עַמְלֶק וְגַם אֵת הַיִּטְלָר יִמְ"שׁ. וּבְעֵינֵי הַיְלָדִים הָאוּמָה חוֹטֶפֶת מְכּוֹת פֶּה וְשֵׁם, אֲבָל הִיא מְמַשִּׁיכָה בְּשִׁבִיל הַמְרֻכְזִי שֶׁל הַחַיִּים הָעוֹלָמִיִים, כְּפִי שֶׁהִיא אֲמוֹרָה לְלַכֵּת.

ההגדה מתארת את תהליך
הגלות:
הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל, שנאמר: ארמי אבד אבי, וירד
מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב.

וירד מצרימה - אנוס על פי הדבירה.

ויגר שם - מלמד שלא ירד יעקב יעקב אינו רוצה לרדת למצרים,
אבינו להשתקע במצרים אלא לגור
ואומר לו לא לחשוש ולרדת.
שם, שנאמר: ויאמרו אל פרעה, כשהגיע לשם חשב להיות דייר
לגור בארץ באנו, כי אין מרעה לצאן
ארעי לשנים אחדות:

אשר לעבדי, כי כבד הרעב בארץ כנען. ועתה ישבו נא עבדי בארץ
גשן.

במתי מעט - כמה שנאמר: בשבעים נפש
והאומה מגיעה
כמשפחה בכלל.
ירדו אבותיך מצרימה, ועתה שמך יי אלהיך
ככוכבי השמים לרב.

ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל והנה עם הזמן מתרגלים וזה
מצינים שם.
כבר לא זמני, אלא הופכים
להיות מודרניים ומשוכללים.

גדול, עצום - כמה שנאמר: ובני ישראל
פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם.

ורב - כמה שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיה, ותרבי ותגדלי ותבאי
בעדי עדיים, שדים נכנו וישערך צמח, ואת ערם ועריה. ואעבר עליך
ואראך מתבוססת בדמיה, ואמר לך בדמיה חיי, ואמר לך בדמיה חיי.

וַיֵּרְעוּ אֶתְנֹוּ הַמְצָרִים וַיַּעֲנֹנוּ, וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה.

מי שלא אוהב ישראלים מודרניים במצרים אלו המצרים שכואב להם מאוד על ההצלחה הישראלית, ולכן גוזרים עליהם גזרות חדשות.

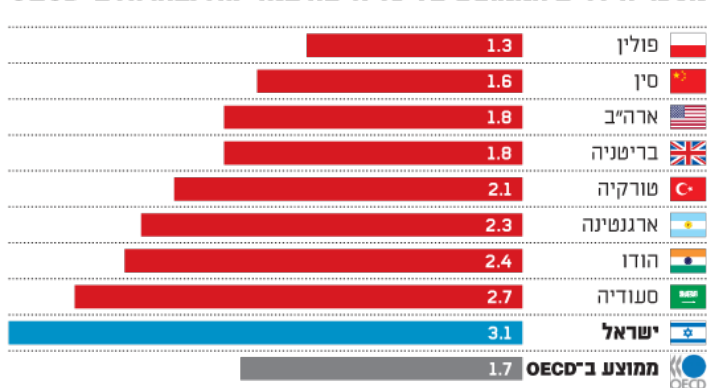
הטעות המצויה אצל ישראל היא לנסות ולהתנתק מהנצח הישראלי ולנסות להיות ברוח התקופה עם האומה הדומיננטית והתרבות השלטת. והינה אנו רואים שזה לא עבד טוב. ככל שהאומה גדלה ושוכחת את כוחה וייעודה, המצרים רק הופכים להיות יותר אכזריים כלפיה.

וַיֵּרְעוּ אֶתְנֹוּ הַמְצָרִים - כָּמָה שְׁנָאֵמָר: הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֶף גַּם הוּא עַל שְׁנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ.

מה שמפחיד את המצרים הוא פן ירבה! זהו השורש לכל הרוע המצרי. המצרים מבינים שיש כאן כוח של חיים שהם אינם יכולים להתמודד מולו ברגע שיגדל באמת. אומנם בני ישראל הם קומץ של שבעים נפש בתור מעצמה ענקית, אך הם הולכים ומתרבים, בניגוד לאומה המצרית הענקית.

הברכה של הוספת החיים מופיעה בעידן המודרני בדיוק באותה הדרך אצל עם ישראל. בעשורים האחרונים הפכה ישראל להיות המדינה עם פרוץ הלידה הגבוה ביותר במדינות ה-

מספר הילדים הממוצע של כל אישה במדינות נבחרות ב־OECD

OECD, ותכונה של הבאת ילדים לעולם מורה על אמונה בחיים ורצון להגדיל אותם. אותה התכונה שהייתה לישראל במצרים חוזרת לנו בעת הגאולה, ואהבת החיים הזו של ישראל מעוררת כרגיל את שנאתם של שאר האומות.

בניגוד לעולם שמצטמצם, בכוח החיים של הילודה ישראל הולכים ומתגברים ומוסיפים עוד ועוד חיים. זהו התיב אל הנצח שתמיד הולכים בו ישראל.

וַיַּעֲנוּנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׂימוּ
עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ
בְּסִבְלָתָם. וַיִּבֶן עָרֵי מְסֻכּוֹת
לְפָרְעָה. אֶת פְּתֵם וְאֶת רַעְמִסִּס.
וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה - כְּמָה
שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ.

העבודה הקשה באה כגזרה המורכבת ביותר, והיא הדרגה האחרונה של הקושי. הנקודה בעבודה הקשה היא הסחת הדעת מהעיסוק בערכים האמיתיים. אין זמן לשום דבר, מתרכזים בענייני העבודה בלבד, ואז הכול נזנח. לכן, למרות שיכול להיות שהעבודה הקשה אינה הכי מרושעת מבחינת ה'שוטף' שלה, הרי שלאורך זמן היא זו שמקלקלת בצורה הכי עמוקה את מי שרוצה לדבוק בערכים.

וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוּ, וַיִּרְא אֶת עֲנֵינוּ וְאֶת עֲמַלְנוּ וְאֶת לְחֻצְנוּ.

כשישראל צועקים, הקב"ה שומע את קולם אבל רואה דברים נוספים מעבר לכאב. כלומר אם אנו מסתכלים על המהלך האלוקי שבוחן מה שקורה - הוא שומע את הקול. הנאקה והאנחה והשוועה הם ביטויים לכך שבסיכומו של דבר המצב כואב מאוד, אבל יש לעם ישראל כוח סבל גדול מאוד. כבר היה לו קשה בעבר, ואין זה משנה כעת מהם בדיוק פרטי הקושי, אך מקולם נשמע כאב עצום. בעולם המשלים היינו אומרים שהקול הזה פועל במישור הרגשות והמבט במישור השכלי.

וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ - כְּמָה
שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים
הַרְבִּיִם הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ
מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה
וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם
אֶל הָאֱלֹהִים מִן
הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכּוֹר
אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב.

וַיֵּרָא אֶת עֲנִיָּנוּ - זוֹ פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים.

וְאֶת עֲמָלְנוּ - אֵלּוּ הַבָּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל הַבֵּן הַיְלֹוד הַיְאָרָה
תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיִין.

וְאֶת לַחֲצֵנוּ - זֶה הַדְּחֵק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ אֲשֶׁר
מִצְרַיִם לַחֲצִים אֲתֵם.

וַיּוֹצֵאנוּ יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבְמָרָא גָדֹל, וּבְאֵתוֹת
וּבְמִפְתִּים.

ומתוך הקול הזה מתעורר זיכרון האבות – גם השבועה לאברהם וגם
הזכויות הרבות של יצחק ויעקב. לכן נוצר כאן קשר מחדש בין האומה
הישראלית ובין הקב"ה, שעומד ומקשיב כיצד הכאב הזה מזכיר את
האבות.

לעומת זאת, המבט מסתכל בתוך העובדות המעשיות – מה באמת
קורה שם ביחסי המרות של המצרים כלפי ישראל. זהו מבט שרוצה
לבחון את העובדות. הוא אינו שופט על פי הרגש אלא על פי האמת! זה
לא רק להרגיש את המצב אלא גם לדעת אותו. בעולם המשפט הגויי
מסתמכים בעיקר על ראיות, שאותן מנסים להוכיח או לפרוץ. הבעיה
עם ראיות שהן שייכות לעולם השיכלי. ובעולם זה על כל דבר אפשר
לערער. לעומת זאת בעולם הרגשות שהוא פחות מקובל בעולם
המשפט הגויי, שם יש ודאות מה אני מרגיש! שם האמת לא ניתנת
לערעור. ולכן, ההגדה אומרת שקודם כל שמע ואחר כך ראה.

וַיּוֹצֵאנוּ יי מִמִּצְרַיִם - לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: **וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה, וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי יי.**

הטאצ', המגע האלוקי, הוא המוציא את ישראל ממצרים. יש דברים מכוננים שמי שרוצה להשפיע ולהטביע חותם מיוחד עושה אותם בעצמו. התורה מתארת "ועברתי" - אני. השורש עב"ר מתאר תנועה מנקודה אחת לנקודה שנייה. תחילתה של הישראליות היא באותה התנועה - הבורא עובר בתור מצרים, וישראל יוצאים ממצרים. נוצר עם העברים, שהם מעבר אחד של העולם וכל האנושות בעבר השני. ובלילה הזה אנו זוכרים את העבר שהביא את העבריות להיות אומה.

נקודה לדיון: מה חשוב לי ובטוח שאעשה אותו בעצמי? מה קורה מכר שאני עושה אותו בעצמי?

וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה - אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ. אֲנִי יי - אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר. בְּיַד חֲזָקָה - זו הַדְּבָר, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד יי הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בְּסוֹסִים, בְּחֲמָרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כְּבִד מְאֹד.

וּבְזֶרַע נְטוּיָה - זו הַחֲרָב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְחָרְבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם.

וּבְמָרָא גָדֵל - זו גְלוּי שְׂכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: או הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסְתַּבְּ אֲתַתּוֹ וּבְמוֹפְתִים, וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד

חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָהּ, וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים, כָּכֵל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם !!
אֲלֵהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

וּבְאֵתוֹת - זֶה הַמִּטָּה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ,
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת הָאֵתוֹת.

למכות שהמצרים מקבלים מהבורא יש כמה הופעות. הראשונה היא מחלה שפוגעת בבהמות שלהם. זו מכה לרכוש, עמלם המרכזי של המצרים. אבל עדיין בנפשם של המצרים אין פגיעה. מחלה מבליטה כמה הבריות היא דבר חיובי וכמה צריך לשמוח בכל רגע שנמצאים באפס מחלות.

החרב היא תופעה שנייה, שבה נהרגים הבכורים של מצרים. זו הסלמה שבה נלקחות הנפשות, והביטוי של חרב הוא אלים יותר! להורות שיש כאן פעולה חריפה יותר, בולטת יותר.

והמכה השלישית היא מכה חיובית, והיא מכה גדולה מאוד למצרים אף שאינה ממעיטה מכוחות החיים. במכה זו מתהפך עולם האמונה של המצרים, וכל מה שהם האמינו בו מתרוקן מתוכן ומסתבר כהפוך, חיים שלמים נראים כשקר מתמשך. הכול נצבע כבזבז. זהו מורא השמיים שמתגלה, ומתברר שעבודת האלילים של המצרים היא תועבה, שהחיים החומריים שלהם הם גועל.

הרכוש ועצם החיים הם דבר חשוב מאוד, אבל הייעוד של החיים הוא המנוע הגדול ביותר המאפשר לאומה להיות בציר הנצח. לכן ישראל נוצרים מתוך העמידה אל מול המכות הללו, מתוך הרוח החיובית שניפחת מהאנרגייה האדירה שלהן.

נוהגין להטיף טפה מן הכוס באמירת 'דם', 'ואש', 'ותימרות עשן', עשר המכות, 'דצ"ר',
'עד"ש', 'באח"ב', ביחד ט"ו פעם.

ובמפתיים - זה הדם, כמה שנאמר: ונתתי מופתיים בשמים ובארץ,
דם ואש ותימרות עשן.

דבר אחר: ביד חזקה - שתיים, ובזרע נטויה - שתיים, ובמרא גדל -
שתיים, ובאתות - שתיים, ובמפתיים - שתיים. אלו עשר מכות שהביא
הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו הן:

**דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מפת
בכורות.**

רבי יהודה הקה נותן בהם סמנים: **דצ"ר עד"ש באח"ב.**

עשר

עשר מצוות – למה דווקא עשר? כשנברא העולם, התהלך האלוהים שחולל אותו היה עשרה מאמרות: "בעשרה מאמרות נברא העולם". כלומר בכל "ויאמר אלהים" שיש בפרשת בראשית נברא חלק של המציאות. וישנם עשרה 'ויאמר' שכאלו. כלומר כל המציאות החומרית נבראה בעשרה עקרונות שאותם 'אמר' הבורא.

ויש גם בריאה רוחנית של העולם – עשרת הדברות. כשניתנת התורה לעם ישראל וכולם עומדים מתחת להר סיני, שומעת כל העדה כולה את הקול האלוהי בתוכה, המציב לה את עשרת העקרונות הבסיסיים של התורה. זה מה שרוצה הבורא מעמו.

בין הבריאה הפיזית ובין הבריאה הרוחנית יש עשר מצוות שונות שלוקים המצרים, המנסים לקחת את האומה הישראלית ולשנות את ייעודה שתהיה אומה של עבדים. יצירה שבונה משהו אפשר להבין, וגם את זו שמעמיקה לו תוכן מוסרי, אולם איזו תכלית יש למכה במהלך הבנייה? מה ניתן להסיק ממנה? העיקרון הוא שלמצרים כמעצמה קדמונית יש הרבה מאוד תפיסות של עולם אלילי וחומרני, והמצוות משבשות את התפיסה הזו. ולאחר שהן מוחקות אותה, בהבנה שכל התפיסה הזו אין בה מאום, אפשר לתת תורה לישראל, ולהראות לאן אמורה האנושות להגיע.

אם כן, יוצא שמעבר לכך שצריך להעניש את המצרים על רשעותם, המצוות באות לשרש מן המציאות את התפיסות המעוותות כדי שניתן יהיה להביא את האמת להופיע באופן בולט.

אצבע או יד? מעניין לראות בלימוד של רבי יוסי הגלילי את התפיסה. מי רואה את האצבע? אלו החרטומים של פרעה, כלומר חכמי מצרים רואים אצבע אחת. מי רואה את היד? עם ישראל! הוא רואה משהו הרבה יותר כולל.

מה עומד מאחרי המונח 'אצבע אלוקים'? האצבע היא חלק, היא יכולה להיות מקרה, אולי אלוהים כעס לרגע, אולי נפלטה לו איזו כאפה, לא צריך להתרגש כל כך, תספוג את המכה ותמשיך.

אבל אם אתה מבין שיש כאן משהו כולל, שיש כאן כבר יד, שכל דבר שהבורא עושה הוא תמיד חלק מתור ההנהגה והרעיון שדרכם הוא מנהיג את המציאות, הרי שאתה חייב להשתנות ולראות מה המסר שהגיע, כי אחרת תבוא היד השנייה... המבט של הנצח מבט כולל הוא, המחבר כל דבר בשורשו האלוקי, ולשם כך יצאו ישראל ממצרים.

יְצָרָה - שֵׁלֶשׁ, מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים - אַרְבַּע. אָמַר מֵעַתָּה: בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵימִם מִכּוֹת.

רְבִי עֲקִיבָא אָמַר: מִיָּן שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהָבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיְתָה שֵׁל חֲמִשׁ מִכּוֹת? שֶׁנֶּאֱמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ - אַחַת,

רְבִי יוֹסִי הַגְּלִילִי אָמַר: מִיָּן אֲתָה אָמַר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת? בְּמִצְרַיִם מָה הוּא אָמַר? וַיֹּאמְרוּ: הַחֲרֻטְמִים אֶל פְּרֹעֶה: אָצְבַּע אֱלֹהִים הוּא, וְעַל הַיָּם מָה הוּא אָמַר? וַיֹּא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם, וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת יְיָ, וַיֹּאמְרוּ: בְּיַי וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ. כִּמָּה לָקוּ בְּאָצְבַּע עֶשֶׂר מִכּוֹת. אָמַר מֵעַתָּה: בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת.

רְבִי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: מִיָּן שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהָבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיְתָה שֵׁל אַרְבַּע מִכּוֹת? שֶׁנֶּאֱמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים. עֲבָרָה - אַחַת, וְזַעַם - שְׁתֵּי, וְצָרָה - שְׁלֹשׁ, מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים - אַרְבַּע.

לָקוּ אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵימִם מִכּוֹת.

עֲבָרָה - שְׁתֵּיתִים, וְזַעַם - שְׁלֹשׁ, וְצָרָה - אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מְלֹאכֵי רְעִים -
חֲמִשָּׁה. אָמֹר מַעֲתָה: בְּמִצְרִים לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ
חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים מִכּוֹת.

אז כמה מכות סופרים? גם במדרש נפלא זה של חז"ל מובע רעיון הנצח באופן מדהים.

רבי עקיבא מגיע לכך שבקריעת ים סוף יש מאתיים וחמישים מכות. כלומר פעולה אחת שיש בה מאתיים וחמישים רכיבים או סיבות. והינה אפשר להסתכל במציאות דרך פעולה אחת, וניתן להבין שהמציאות בנויה כך שיש בה אין-סוף פרטים! כל כך הרבה פרטים בהרמוניה, שמעידה שהנצח הוא השורש של הבריאה המופלאה שזכינו לחיות בה.

כִּפְּהַ מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ!

אֱלוֹהֵינוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, דִּיּוּנוֹ.

אֱלוֹהֵינוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם, דִּיּוּנוֹ.

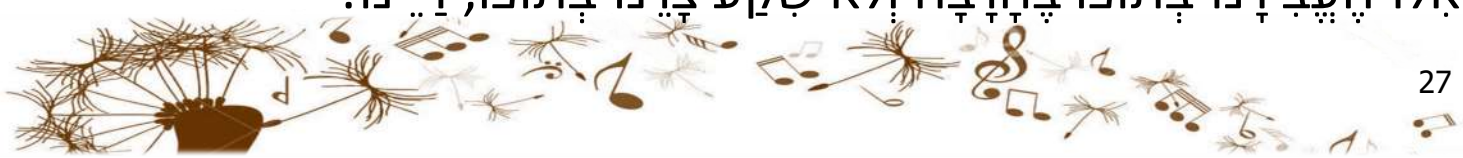
אֱלוֹהֵינוּ עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הִרְגָּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, דִּיּוּנוֹ.

אֱלוֹהֵינוּ הִרְגָּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מַמּוֹנְךָ, דִּיּוּנוֹ.

אֱלוֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת מַמּוֹנְךָ וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, דִּיּוּנוֹ.

אֱלוֹהֵינוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרְבָה, דִּיּוּנוֹ.

אֱלוֹהֵינוּ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרְבָה וְלֹא שָׁקַע צָרְנוּ בְּתוֹכוֹ, דִּיּוּנוֹ.

אלו נשקע צרנו בתוכו ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, דיינו.
 אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את המן, דיינו.
 אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת, דיינו.
 אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני הר סיני, דיינו.
 אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דיינו.
 אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל, דיינו.
 אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את הבחירה, דיינו.

כמה מעלות – דיינו – מעלות הן דימוי למדרגות שכל הזמן לוקחות אותך קדימה. והינה הפיוט המופלא מציג כל הזמן את השאיפה האנושית המצומצמת למול השפע האלוקי הרוצה להביא לך עוד, עד בלי די!

דיינו! מספיק לנו! כך חושבים בני האדם במחשבתם הבסיסית. בואו נעשה בדיקת היתכנות, שלב א', נתחיל עם זה...

מי שנמצא בעבודת מצרים מעדיף להיות בן חורין קודם כול, ולא חשוב אם המצרים יקבלו עונש על ההתנהגות המרושעת שלהם. וכך מבית לבית אנו מגלים שהבורא רוצה שיהיה לנו יותר ממה שאנחנו היינו מסתפקים בו, שהוא מושר אותנו קדימה בחיים ומגלה לנו שהשאיפה והיכולת הן אין סופיות.

על אחת, כמה וכמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו: שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם נפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את הידים, והעבירנו בתוכו בחרבה, ונשקע צרנו בתוכו, וספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השבת, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה,

וְהִכְנִי סֵנוֹ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, **לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:** פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר.

יצא ידי חובתו – אחרי שדברנו על הידי' של אלוהים, עכשיו שיש 'ידי' שקשורים אלינו אנחנו צריכים לצאת מהחובה שלנו. וזה נקרא 'ידי', כלומר בידינו לעשות את מה שצריך, ומייד כשנשלים זאת נוכל לצאת מהמקום שבו עצרנו אל מקומות חדשים.

שלושה עניינים בפסח הם בסיס החירות שלנו: היחס האלוקי לישראל המתבטא בפסח, בכך שפסח על בתי ישראל; המצה, המציינת את הדיוק של היציאה – בדיוק מה שצריך בשביל עיסה, מים וקמח בלי להתפית. כלומר לדעת לכוון אל האמת ואליה בלבד; והמרור, המציין את הקשיים שאנו עוברים כאומה ומתמודדים איתם.

לא קלה דרכנו! מכיוון שדרך הנצח היא ארוכה מאוד, יש בה הרבה שינויים והפתעות שאנו נתקלים בהם תמיד. בכל דור ודור יש מה שיעורר אתגר חדש. אבל אנו מחזיקים את המצה ויודעים בוודאות שאם יש לנו יסודות אמת, ורק אמת, אנחנו מסוגלים לצעוד קדימה ולהמשיך ולפסוע, כי מישהו הולך איתנו תמיד – ההנהגה האלוקית של המציאות, שחפצה שהאמת הישראלית תצעד אל הנצח.

יזהר שלא להגביה את הזרוע.

פֶּסַח שָׁהִיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שֶׁפֶּסַח הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִמְרַתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לִי, אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בְּתֵינוּ הֲצִיל, וַיִּקַּד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ.

מראה את המצות למסבים ואומר:

מצה זו שאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְאָלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֵגֶת מִצּוֹת, כִּי לֹא חִמֵץ, כִּי **גֵרְשׁוּ** מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה, וְגַם יָצְדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

מראה את המרור למסבים ואומר:

מרור זה שאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁמִּרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל עַבְדָּה בְּשִׂדָה אֶת כָּל עַבְדָּתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרֶךְ.

בכל דור ודור חייב אדם – אמירה זו של ההגדה היא אחת הפלאות שמעיפה את הדמיון למחוזות רחוקים מאוד. האם ההגדה מצפה שאדמיין את עצמי בגדי עבד מצרי עם כל המיטלטליון על הגב צועד עם משפחתי בזריזות לעבר שער היציאה ממצרים? שאני באוהל באמצע המדבר?

בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרַאות אֶת עֲצֻמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעַבְדוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלָבָד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הָבִיא אֶתְנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

תודה (להודות) - חייבים
להודות!
מגביהים את הכוס עד הללויה (ויש המגביהים עד גאל ישראל).

כאן נקודת המעבר בין חלקיה השונים של ההגדה. עד עתה עסקנו בהגדת הסיפור ומכאן אנו עוסקים באמירת דברים אחרים - תודה.
אם עד עתה היה תיאור היסטורי רוחני, הרי שמעתה אנחנו עוסקים במהות של האירועים הללו, באותו רצון שהוציא את ישראל ממצרים. אותו רצון שלא נעצר, אנו מדגישים שהוא הוציא גם אותנו, לא רק את אבותינו, ולא רק בעבר אלא שהוא הולך אל עבר הנצח, אל העתיד.

לְפִיכֶן אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדִּיר, לְבָרֵךְ, לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֹהִים: הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת מִיַּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה. וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה: הַלְלוּיָהּ.

מדוע יש חובה להודות על כך? בהודאה נוצר יחס נכון כלפי האירוע. כשמישו מודה הוא מציין את האמת שהוא חש כלפי התרחשות, ואז נחתמת בתוכו התחושה בקשר לעניין.

ההודאה שלנו על יציאת מצרים היא עוד שלב שבו אנו הופכים אותה לרלוונטית עבורנו, מורגשת ונוכחת בתור המציאות שלנו היום. מידיעה חשובה אנו רוצים לממש את הפסח בתור החיים, שיהיה חלק מאיתנו, ממה שאנו עכשיו.

כשיציאת מצרים הופכת להיות חלק מאיתנו, הנקודה שלה שפועלת בנו כעת היא נצחית, היא האמת שהוציאה אותנו אז וכעת היא נותנת לי כוח, לא כזיכרון אלא כמשהו שמרגש אותי, שמרומם ומנכיח את הישראליות שלי גם כיום. לכן היא לא מצומצמת לעבר אלא פועלת בכל דור ודור -

הִלְלוּ יְהוָה הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה. יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמְזָרְח שֶׁשָּׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם יְהוָה. רָם עַל
כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי כִּי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגַבִּיהִי לְשַׁבֵּת.
הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ. מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל מְאֻשְׁפֵּת יָרִים
אָבִיוֹן. לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת אִם
הַבְּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ יְהוָה.

מעתה ועד עולם - כשאנו אומרים עד עולם, אנו מכוונים משהו שהוא מעבר לכל יום שאנו יכולים לספור, עד סופו של הזמן, עד לנצח. וההלל שלנו מצביע - אנו רוצים ששמו יתברר מעתה ועד הנצח הזה. כלומר, שיש חשיבות משמעותית ל"שמו". וכל הפיוט עוסק ב"שמו" ש...

הרב לבני בספר "שיבת ציון נס לעמים" עוסק ביציאת מצרים כאירוע מכונן בהקבלה לבריאתו של העולם, ומתאר כיצד שם הבורא (י-ה-ו-ה) הוא תנאי ליציאת מצרים. שעד שמשה לא מתנבא בנבואת 'וידבר ה' אל משה לאמר ויאמר אליו אני י-ה-ו-ה וארא אל אברהם אל יצחק...באל שדי', הרי שלא יכולה להתחולל היציאה ממצרים. יציאת מצרים שאנו חוגגים הערב נותנת משמעות לבריאת העולם, יוצקת בה תוכן, וגם למה שקורה להמשך המציאות בנקודת ההיסטוריה שאנו עומדים בה כיום.

יש בורא שמופיע כששמו 'אלקים' והוא בורא את העולם החומרי, וכך פרשת בראשית כולה "ויאמר אלהים"... ויש בורא שמנהיג את המציאות במאורעות וברוחניות המתפתחת שבה, והוא מכונה בשם י-ה-ו-ה שנגלה למשה. כל ההיסטוריה מיציאת מצרים והלאה מונהגת בשם זה, שאותו אנו רוצים להלל כליל הסדר, רוצים להבין כיצד הופעת ה' עומדת מאחורי כל דבר ודבר.

אבל אנחנו מכלילים ואומרים בביטחון שכל מה שקורה מעתה ועד עולם הוא חלק מתוך הוויז'ן והחזון שלו. וגם שהוא משפילי לראות בשמים ובארץ - שיש קשר בין השמיים ובין הארץ, בין הרבדים הרוחניים העליונים ובין המציאות הארצית של חיינו, הכול נסקר במבט אחד שלו.

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲז. הִיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ
יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו. הַיָּם רָאָה וַיִּנָּס הַיַּרְדֵּן יִסָּב לְאַחֹר. הַהָרִים רָקְדוּ
כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָבִי צֶאן. מָה לָּךְ הַיָּם כִּי תִנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר.
הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָבִי צֶאן. מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַהִפְכִי הַצּוּר אֶגֶם מַיִם חִלְמִישׁ לְמַעַיְנו מַיִם.

מסיבת הריקודים של אלוהי יעקב - העניין שהתמקדנו בו בפיוט הקודם, החשיבות של יציאת ישראל ממצרים עבור העולם כולו, מובלט בפירוש בפיוט הבא שמתאר מה קורה במציאות כשישראל יוצאים ממצרים, כיצד מציאות שלמה פוצחת במחול לפני 'אלוהי יעקב'. המציאות מורה על השתנות בריקודיה השונים כתוצאה מכך שישראל יצאו ממצרים.

יכולים אנו לקרוא את הדברים מהשפה ולחוץ, לדעת את המילים הללו, להנהן עם הראש יפה מספר פעמים. אבל למעשה העניין הזה הוא ממש משמעותי! עם ישראל הוא משנה המציאות! כלומר אנו רואים שיש מלחמות, מחלות, פשעים ורוע רב בתור החיים העולמיים. והתרופה לכל הבעיות העולמיות היא ישראל בארצם.

האחריות היא שלנו! לדעת, להאמין ולהלל את העניין הזה לא כפסוקים שאנו שרים יפה בציבור, אלא כתוכן עמוק מאוד של חיים, אולי אפילו נאמר הטעם שלהם. לשם כך חזרה אומת ישראל לארצה מכל קצוות הארץ בנס מדינת ישראל, שהוא חשוב לא פחות וגדול בהרבה מיציאת מצרים. אנחנו מצעידים את העולם אל הטוב בזה שאנחנו מתעקשים להיות ישראלים למרות כל הפערים וכל האתגרים שעומדים לנו מבפנים ומבחוץ.

מַגְבִּייהִים אֶת הַכּוֹס עַד גָּאֵל יִשְׂרָאֵל.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ.
מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ לַלַּיְלָה הַזֶּה לְאָכֹל בּוֹ מִצָּה וּמְרוּרָה. כֵּן יי אֱלֹהֵינוּ.
וְאֵלֵהי אֲבוֹתֵינוּ יִגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרַיִם הַבָּאִים לְקִרְאָתֵנוּ
לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ וְשָׂשִׁים בְּעִבּוֹדָתְךָ. וְנֹאכֵל שָׁם מִן
הַזִּבְחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה
לְךָ נְשִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתֵּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי גָּאֵל
יִשְׂרָאֵל.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

שׁוֹתִין אֶת הַכּוֹס בְּהִסָּבֵת שְׂמָאֵל.

שיר חדש על גאולתנו – הייתי רוצה לעשות כאן משהו שאולי חורג מעט מהקדושה הרגילה של ליל הסדר ולהביא דוגמה משיר ההתחדשות של האומה הישראלית בארצה. לפני שנים כתבתי ספר שלם העוסק במילותיו של השיר 'התקווה', ההמנון הלאומי של מדינת ישראל. אינני רוצה להיכנס לנקודות הקודש הרוממות שפיתחנו מרצף המילים והמשפטים של השיר, אלא אדבר על הכותרת של השיר החדש הזה, שהאומה החליטה לאמץ כהמנון המבטא אותה.

התקווה הישראלית מעמידה את האומה, בניגוד לעולם כולו, במקום מיוחד! תקווה אינה מייצגת שלמות שקיימת עכשיו ומביאה לשמחה אלא כוח אדיר המביט קדימה ואומר: אני חי בשביל הטוב שיהיה! אני בחלק שלי עסוק בבניית הלִבְנָה הנוכחית שהולכת לשם, ואני בטוח שהיא תגיע. האומה הישראלית תמיד שואפת לעוד השלמה, לעוד התקדמות. היא נצחית במסע הדורות שלה ש'נפשה' ההומיה' יודעת שתגיע עד אליו.

למסע כזה נדרש שותף נצחי שמוביל מאחורי הקלעים ומכוון היטב את הכול שיתאים ויפעל כראוי. ואנו מברכים שנדע לשיר עוד בית לתקווה בבניית בית המקדש.

נוטלים את הידים ומברכים

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל
נְטִילַת יָדַיִם.

יקח המצות בסדר שהניחן, הפרוסה בין שתי השלמות, ויאחז שלשתן בידו ויברך "המוציא",
יניח מידיו את התחתונה ויברך "על אכילת מצה" על השלמה והפרוסה. אחר כך יבצע כזית
מן העליונה השלמה וכזית שני מן הפרוסה ויטבלם במלח, ויאכל בהסבה שני הזיתים

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצֵיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ.

כשאנו משבחים את הבורא על הגאולה שאנו חווים, אנו מדברים על
הנהגתו את המציאות, הנהגה שאנו פוגשים גם באכילת הלחם. "המוציא
לחם מן הארץ" – אומנם הוא לא מוציא לנו לחם מן הארץ אלא את
החיטה שאנו קוצרים ומעמרים וטוחנים ולשים ומתפחים ואופים. אבל את
הכוח של החיטה להזין אותנו, לצמוח מתוך העפר ומגרעין אחד להוציא
עשרות גרעינים טבע הקב"ה בטבעה של המציאות, ובעצם האכילה שלנו
מופיעה התחברות גדולה מאוד שבין הכוחות הרוחניים של העולם ובין
העולם הארצי.

האכילה מחזקת את הקשר שבין הנשמה ובין הגוף בכך שהיא מזינה אותו
במזון מתיה. ולכן הלחם שהוצא מן הארץ יוצר גם בתוך האדם הקשרים
משמעותיים.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה.

דווקא מצה - המצה היא השורש של
הלחם - בצק של מים וקמח שלא
תפח ונאפה מייד. כשהבורא נותן לנו
מצווה לאכול את המצה, באכילה הזו
יש השפעה פנימית על הנפש שלנו.

זוהי החירות מתוך ה'תוספים' שיש בכל מיני דברים בחיים, ועניין זה
מעורר את ה'אני' העצמי שלנו באופן הכי טבעי שיש, עוצמה לנשמה
שלנו.

בלילה הזה כל האומה אוכלת מצה, זה בלתי נתפס! אני יושב בבית שלי
עם משפחתי או חבריי, ובאותו זמן יהודים בכל העולם יושבים ומקיימים
את מצוות הבורא מיציאת מצרים לאכול בלילה הזה מצות!

צריך להבין שאדם מישראל אינו בנוי רק מנשמתו האישית, אלא יש בה
רכיב משמעותי, והוא הנשמה של האומה הכלולה בנשמתו ומשפיעה
עליה. ובעת שהאומה עושה את אותה פעולת קדושה של מצוות אכילת
מצה ביחד, נפשו האישית שמתחדדת על ידי המצה מתעוררת להתעלות
ולהתרכב נכון בנשמת האומה שנמצאת בנקודת שיא.

העוצמה המיוחדת הזו קיבלה תיאור בתורת האמת, הקוראת למצה
'נהמא דאסוותא', כלומר לחם הרפואה. רפואה של אמונה הייתה הדבר
שהבורא החליט שישראל צריכים לאכול בעת היציאה ממצרים, כיוון
שעדיין לא היו בידיהם מצוות או מעשים שמייחסים אותם למדרגתם
הישראלית. הבורא נתן להם את מצוות אכילת המצה כדי שתהווה תחליף
ליסודות הארציים הצריכים להיות בקדושה כדי להיות ראויים להיות עימו.
הריפוי של מצוות המצה הוא למצב שבועדיין אין היכולות והכוחות
לעשות את המטלות שלנו בתוך המציאות. לכן יש בה כוח רב המתאים
לליל היצירה של האומה הישראלית, ולילה אחד בשנה יש לנו מצווה
לחזור אל הכוח הזה.

כָּל אֶחָד מֵהַמְּסֻבִּים לֹקֵחַ כֶּזֶית מָרֹר וּמְטַבֵּלוֹ
בְּחֶרוֹסֶת, חוֹזֵר וּמְנַעֵר הַחֶרוֹסֶת, מְבָרֵךְ וְאוֹכֵל בְּלִי
הַסֶּבֶה.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ עַל

אֲכִילַת מָרוֹר.

במגיד הסברנו שהמרור נקרא
על שם שמיררו את חיי אבותינו
במצרים. והינה כאן במצוות
האכילה שלו אנו צריכים לאכול
מרורים! באופן עקרוני מבחינה
תזונתית, החסה שאנו אוכלים
מזינה ואינה יוצרת נזק אך היא
לא טעימה.

יש דרכים רבות לעצב את
המציאות למתאר שהיא אמורה

להביא. יש דרך שעניינה ראיית המטרה והאמונה בטובה, ויש דרכים
שפועלות מדחיפה והרחקה מהרע. אנו יודעים שגם המרירות של החיים
נוטלת תפקיד בתוך מסע הנצח שלנו, ושהקשיים בונים את הרקמות של
הנשמה כמו החסה שתזין את התאים שבגוף, אלא שהשיטה המרירה היא
פחות נעימה.

לשהות הקשה של ישראל במצרים היה תפקיד של בירורים עמוקים בתוך
המציאות, ומאז דרכו של העם היהודי לא רוותה רק מעדנות וניחוחות.
פעמים רבות בדרך אנו עומדים מול קשיים ואתגרים מורכבים ומסובכים
מאוד, שכולם הם חלק מהדרך שלנו. כפי שכבר אמרנו, לא קלה דרכנו.

כָּל אֶחָד מֵהַמְּסֻבִּים לֹקֵחַ כֶּזֶית מִן הַמֶּצָה הַשְּׁלִישִׁית עִם כֶּזֶית מָרוֹר וְכוֹרֵךְ יַחַד, אוֹכְלִים
בְּהַסֶּבֶה וּבְלִי בְּרָכָה. לִפְנֵי אֲכֹלוֹ אוֹמֵר [ויש נוהגים לומר לאחר האכילה].

זָכַר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְן נְשִׁיבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם: הָיָה
כוֹרֵךְ פֶּסַח מֶצָה וּמָרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד, לְקִיָּם מֵה שְׁנֵאֵמַר: עַל מִצְוֹת
וּמְרִירִים יֵאכְלֶהוּ.

הכורך מתמצת את הנקודה שהקשיים וההצלחות, השמחות והעצב, הכול
הוא מארג אחד של דרך נצחית שעם ישראל הולך בה, גאה בה, יודע
שזה ייעודו ושאינו לו להיכנע לברוח ממנו.

יש לעיין בחיבור שבין השולחן עורר לכל האכילות שאוכלים בליל הסדר. ברור לנו אוכלים ושותים הסעודה הערוכה שיש אכילות של מצווה, כגון חמש פעמים ונהגים לאכול תחלה ביצים מצה, פעמיים מרור וכרפס. יש מצווה מבשלות. ולא יאכל יותר מדי, שלא לשתות ארבע כוסות. ואם הייתה מטרה תהיה עליו אכילת אפיקומן אכילה להבליט רק אותו, ניתן היה להתעלם מארוחה רגילה של שולחן עורר. ובכל זאת, גסה.

פרק חשוב בליל הסדר שבו מושקעת לא מעט הכנה הוא החלק של שולחן עורר.

אולי הפער המשמעותי ביותר שיש לנו בחיים הרוחניים שלנו הוא ההטמעה של הקדושה המיוחדת בתור החיים הרגילים שלנו. ואם היינו נשארים רק עם אכילות מיוחדות של מצה ו... טעם החוויה הרוחנית היה גדול מאוד, והוא היה משדר לנו שזה ליום אחד בחיים זהו. שאר הימים הם סתם. אבל כשבתוך האכילות המיוחדות נכנסת סעודה רגילה ומעט חגיגת של שולחן עורר, אנו מחברים אותו זו לזו, וההרגל מקבל מעט מהאור של הקדושה. כלומר יש כאן אולי החיבור החשוב ביותר של ליל הסדר – איך אפשר לקיים מעט פסח בכל יום בכל ארוחה, איך אנו עושים שכל אכילתינו תהיינה בקדושה.

השולחן עורר צריך להיות באווירה של ליל הסדר. נכון שזו המפה וזה השולחן שבהם ערכנו את המגיד, אבל העיקר הוא להבין את ההקשר שנבנה בין המצה והמרור ובין האכילה, שלא יהיו רק לענג את התאוות של הגוף לאוכל גורמה. האידיאל של אכילה בקדושה ראוי בהחלט להיות המצע האנרגטי הנכון של גוף שרוצה לקיים מצוות וליצור איזון נכון בין גוף ונפש. ולא פעם אנחנו מוחקים זאת בריצה אחר הטעם המעניין והמושקע של המאכלים.

המצה צפונה לסוף. האכילה של הסעודה התחילה במצה ראשונה של מצווה, ולאחר הכול באה המצה שוב כדי להשאיר לנו את טעם הפסח המיוחד. זהו קו אחד! זהו העולם שלנו, שהבורא שהוציא אותנו ממצרים הוא זה שברא אותנו.

צפון בתוכו המון! איננו יודעים מה ולמה צפון. אנו רק יודעים שאותו הטוב שהתחיל את המציאות הולך ומביא אותה בדרכים רבות אל הטוב השלם שיהיה לעתיד לבוא. ולשם כך אנו חוזרים לאותם שני חלקי המצה, זו שחצינו בתחילת הסדר.

מוזגין בוס שלישי ומברכין ברכת המזון.

ההקדמה לברכת המזון היא שיר המעלות, מזמור תהילים המתאר את הגאולה הישראלית ואת התחושה שאמורה להיווצר בנו כשאנו חיים אותה. כמו שירת הים, שביציאת ישראל ממצרים וטביעת האויב בים שרו ישראל פיוט, כך אמורים אנו להסתכל בשיר המעלות בדור של הקמת מדינת ישראל שמיישמת בפועל את שיבת ציון ולקחת מהמזמור הזה כיווני מחשבה.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים. אָז יִמְלֵא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְנִשְׁוֹנֵנוּ רָנָה אָז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי הַגְּדִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים.

שיר המעלות - שיר המתאר כמה מההתעלויות שיארעו בתקופת הגאולה, שמה שמאפיין אותה הוא בשוב ה' את שיבת ציון. כלומר המזמור מעודד אותנו להביט על תקופת הגאולה ולהבין כמה היא מקדמת את המציאות, כמה היא נפלאה, כמה הכול משתנה בגללה.

שׁוּבָה יְיָ אֶת שְׁבִי תֵּן וּפְאֵפִי קִיִּם בִּנְגֶב. הַזְרְעִים בְּדִמְעָה בְּרָנָה יִקְצְרוּ. הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכָה נִשְׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע בֹּא יָבוֹא בְּרָנָה נִשְׂא אֲלִמְתִּיו.

היינו כחולמים – האות 'כ' אומרת כמו בחלום, אבל זו המציאות. חלום בן אלפי שנים של דורות רבים הולך ומתגשם באופן מעשי על ידינו בארץ ישראל, ואנו צריכים להרגיש שאנו החלום של אומה שלמה, שהמדינה שלנו היא עניין שאליו ציפו מיליוני יהודים ולא הצליחו ליישם. ואנחנו קמים בבוקר בעצבנות אל הפקקים, ומתבאסים בתור שמשישו עוקף אותנו בגלל "רק משהו קטן...", ונותנים לדברים הקטנים והמעצבנים הללו לצבוע את עיקר הישראליות שלנו במקום להביט על המהלך העצום של שיבת האומה לארצה.

אז! מְלֵא – הינה האווירה הישראלית – שמחים ושוחקים ויודעים רק להגיד דברים טובים. כלומר על פי המזמור, במקום שנדבר בארץ ישראל אנחנו אמורים לשיר כל הזמן – לשוננו לא תדע לקלל ולרכל אלא תהיה מלאה רינה ושירה כל העת. אנחנו רואים ניצנים של הדבר הזה בכך שיש הרבה ערבי קריוקי ושירה, המונים רוצים להיות כוכבים נולדים, אבל באמת הפיוט מציב לנו רף – שיבת ישראל לארצם היא דבר טוב כל כך, שאי אפשר לחיות חיים בשביל 'להיות' כאן אלא התחושה הכללית הטובה תביא אותנו לתקשר בשירה.

הגדיל – תחושת השינוי של המציאות מתחילה מהגויים שאומרים: אלוהים עשה להם משהו מיוחד ושינה את המציאות בשבילם, ואחר כך ישראל מוצאים שהשינוי של הגדלת המציאות הוא משמח. זה מעניין לראות כמה הסנסורים של הגויים הם תמיד יותר מעודכנים בכך, שהם מרגישים את הייחוד של ישראל כשחוזרים לארץ ישראל. הם מתפלאים איך יכולה אומה לחיות שוב לאחר אלפיים שנה של פיזור, לחזור לארצה ולקום כמדינה פורחת שכזו, וישראל כמו מחכים ל'אישור' זה של אומות העולם.

אלה ועמנו – לא סתם צריכים הגויים להכיר בכך שישראל 'הוגדלו' על ידי הקב"ה. מדינת ישראל היא מדינת העם הישראלי, אבל השליחות שלה היא עבור המדינות כולן. התחייה שלנו לאחר אלפיים שנה מורה לאנושות כולה שהאמת שעומדת בבסיס המציאות היא אחת, שהיא מנצחת את כל הקשיים הכי מורכבים ושהיא נצחית. רק כשיש לעולם ערך שנובע מתוך הבירור הזה יש לו בשביל מה להתקיים, ולכן הגויים כל כך מתרשמים, שכן כל חייהם הם מחפשים ערך לחיות עבורו. ומדינת ישראל כשיבת ציון היא המודל הכי מובהק לאמת הערכית הזו.

יבא ברינה נושא אלומותיו – כדי להגיע לאלומות צריך לעמוד קשה

וביזע רב. כדי שהמציאות תגיע לנקודת השמחה שלה היא עוברת תהפוכות רבות, נפילות וצמיחות, ובתוכה כל הזמן חי עם ישראל כאותו העם שיצא ממצרים ומנסה לשוב לציון, לזרוע ולאסוף את האלומות. אנחנו שם! אנחנו בארץ ישראל ואוספים את יבול עמלנו. וכאן הקשר לברכת המזון על הטוב והשפע שזכינו לו בחיינו

שְׁלֹשָׁה שְׁאֲכָלוּ בְּאֶחָד חֵיבִין לְזִמְן וְהַמְזִמֵּן פּוֹתֵחַ: רַבּוֹתֵי, נְבָרְךָ!

הַמְסַבִּים עוֹנִים: יְהִי שֵׁם יי מְבָרְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

הַמְזִמֵּן אֹמֵר: בְּרִשׁוֹת מְרָנְךָ וְרַבְּנֵךְ וְרַבּוֹתֵי, נְבָרְךָ (בעשרה אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ.

הַמְסַבִּים עוֹנִים: בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְוִבוֹ חֵיֵינוּ.

הַמְזִמֵּן חוֹזֵר וְאֹמֵר: בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְוִבוֹ חֵיֵינוּ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הֶזֵן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ **בְּטוֹבוֹ** בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הוּא נִתֵּן לָחֵם לְכָל-בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד, וּבִטְוִבוֹ הַגָּדוֹל תִּתְּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מִזֶּמֶן לְעוֹלָם וָעֶד, בְּעֵבֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפָרֵס לְכָל, וּמְטִיב לְכָל וּמְכִין מִזֶּמֶן לְכָל-בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא (בְּנוֹסַח סִפְרָד מוֹסִיפִים: כְּאִמּוֹר: פּוֹתֵחַ אֶת יָדְךָ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל-חַי רָצוֹן). בְּרוּךְ אַתָּה יי הֶזֵן אֶת הַכֹּל.

בטובו – העולם הזה נברא כדי להיטיב לנבראים בו. המזון שממנו מתקיימות כל הבריות, כל אחת במזונה, הוא חלק ממערכת הטוב הזה. לנו כבני אדם נראה שהוא מעט אקראי, כלומר מושפע מאוד מההשקעה ומהמזל יחדיו. אבל מצד האמת מזונותיו של אדם מתוכננים לו, ולא בגלל התחשבות על טוב ורע אלא הכול נעשה 'בחן בחסד וברחמים' ובהרבה איזונים נכונים – מה ומתי צריך לפעול ובאיזה אופן. אם כן, ה'טובו' שמזין את הכול הוא לא סתם מערכת 'צדקה' שמחלקת לכל דכפיו, אלא היא מדייקת באופן מפורט מה נדרש לכל אחד. היא חושב עליי ועליר ועל כל אחד.

נוֹדָה לְךָ יי אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבְוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה
וְרַחֲבָה, וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית
עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ וְעַל
חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל חַיִּים חַן וְחֶסֶד שֶׁחֹנְנִתָּנוּ, וְעַל אֲכִילַת מַזֶּן
שֶׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה.

ארץ חמדה טובה ורחבה - זו ההודאה הראשונה. השנייה על יציאת מצרים, השלישית על המצוות והתורה וכן הלאה. מהי ארץ חמדה? לא מדובר על יופי, לא על משאבים אדירים, לא על הנפח והמים שמרוויים אותה אלא על קשר נפשי של אהבה - חומדים אותה. המילה ארץ ישראל בישראליות היא יותר מהכול שם קוד. ארץ הקודש קשורה לאומה, ולכן היא הדבר הראשון שמודים עליו, ולאחר מכן מודים על היציאה ממצרים שיצרה את האומה - על הולדת עם ישראל. ברור ששמנו פה בארץ חמדת אבות.

וְעַל הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי
כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, כַּפֶּתוֹב: "וְאֶכְלֶתָּ וְשִׁבַּעְתָּ, וּבֵרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ
עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ". בְּרוּךְ אַתָּה יי, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּזֶּן.

רַחֵם נָא יי אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ, וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא
שִׁמְךָ עָלָיו. אֱלֹהֵינוּ, אָבִינוּ, רַעֲנוּ, זִוְנֵנוּ, פְּרַנְסֵנוּ וּכְלַפְלֵנוּ וְהַרְוֵנוּ חֲנוּ,
וְהַרְוֵנוּ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִהָרָה מְכַל צְרוּתֵינוּ. וְנָא אֵל תִּצְרִיכֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ,
לֹא לַיָּדַי מִתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לַיָּדַי הַלְוָאתֶם, כִּי אִם לַיָּדָה הַמְּלָאָה
הַפְּתוּחָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַרַחֲבָה, שֶׁלֹּא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד.

רחם – עד הברכה הזו הודינו על כך שהוא משפיע את טובו בעולם, עד שמגיע לנו המזון והדברים הטובים האחרים שהם משוכללים יותר ממזון. וכאן הברכה משתנה לפנייה, משֶׁבַח לתחינה, בניסיון לעורר את הפעולה של הבורא לשנות את הסטטוס לטובתנו. עד האמירה המיוחדת מאוד: "כי אם לידך המלאה, הפתוחה, הקדושה והרחבה".

האם אנחנו משנים את מה שחשב על ידי תחינה? לא. אבל אנחנו מעמידים לפחות באופן פנימי ותודעתי את השאיפות שלנו במקום אחר. האכילה היא מצב שבו אנו מחיים את עצמנו, ואנו מתפללים שבמקום לעשות זאת באופן של תאווה חומרית ותדלוק אנרגטי גשמי, נתחבר לשפע האלוקי שניתן מידו הרחבה והקדושה. יחידות ההזנה הללו אינן נמדדות באופן שאנו מודדים את מה שאנו אוכלים במזון הארצי. וכפי שמשה יכול היה להיות ארבעים יום וארבעים לילה בלי אוכל כשקיבל תורה, אנו מבקשים להתעלות למצב כזה שנאכל רק מה שמפתח אותנו ומחיה את נפשנו.

בְּשַׁבַּת מוֹסִיפִין:

יום גדול – יום השבת הוא מעין העולם הבא. הוא מכיל בתוכו את הכוח שיש במציאות העתידית הנצחית, ובזה גדולתו. בניגוד לשאר ימות השבוע, שיש לכל אחד מהם החלקיות שלו בשבוע, היום המיוחד של שבת עומד כנגד כל הימים האחרים ומורה על כלליות הכוחות כולם, הנאגדים לכבודו וניזונים ממנו.

אומה שיש לה יום גדול היא אומה שחיה בדפוסים של גודל! לגדול כל הזמן! ניזכר שבתחילת ברכת המזון הדגיש

המזמור "הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו". כשזרע הגדילה הוא חלק מסדר השבוע שלך, אתה לא נשאר אף פעם מה שהיית, אתה חייב לצמוח ולהתקדם, ואז כוח החיים שלך מעודכן כל הזמן ואינו קמל. היום הגדול והקדוש הזה הוא אחד ממרכיבי הנצחיות של עם ישראל.

רָצָה וְהִחְלִיצֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ
וּבְמִצּוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל
וְהַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ
הוּא לְפָנֶיךָ לַשַּׁבָּת בּוֹ וְלָנוּחַ בּוֹ
בְּאַהֲבָה כְּמִצּוֹת רְצוֹנָךְ. וּבְרְצוֹנָךְ
הָנִיחַ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ שְׁלֹא תִהְיֶה צָרָה
וְיָגוֹן וְאִנְחָה בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וְהִרְאֵנוּ
יי אֱלֹהֵינוּ בְּנִחְמַת צִיּוֹן עִירָךְ וּבְבִנְיָן
יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשְׁךָ כִּי אַתָּה הוּא
בֹּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבֹעַל הַנְּחֻמוֹת.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיָבֵא וְיִגְיַע, וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע,
וְיִפְקֹד וְיִזְכֹּר זְכוֹרֹתֵינוּ וּפְקֻדוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ, וְזִכְרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד
עֲבֹדָה, וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדוֹשָׁה, וְזִכְרוֹן כָּל עַמּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ
לְפִלְטָה, לְטוֹבָה, לְחַן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, בְּיוֹם
חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. זָכְרֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה, וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבִרְכָה,
וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים ; וּבְדַבַּר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחַנּוּן, וְרַחֵם
עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ, כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ, כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה.

זכרוננו – אחת הנקודות המרגשות שיש בברכה (או בתפילה כשאומרים 'יעלה ויבוא'). בדרך כלל מזכירים תחילה את האבות ואת הייעוד הישראלי ורק לבסוף את הדור הנוכחי, ואילו תפילת יעלה ויבוא מתחילה בכך שיעלה לפניו זכרוננו, ורק אחר כך מזכירים האבות והצורך לגאולת המציאות כולה.

הסדר הזה בברכה מדגיש את החשיבות של הדור שלנו. ואני עומד, עוצם את עיניי ונזכר בחבריי הנופלים, באותם אנשים שנרצחו בפיגועים, במסירות הנפש האדירה של החיילים בדור שלנו, את המלאכה הבלתי נגמרת של אנשי החינוך. יש לדור הגאולה שלנו כל כך הרבה מסירות נפש ועמידה איתנה למדינת ישראל, שבהחלט ראויים לנו להיות הראשונים בתור התפילה הזו. תורתנו כעת להיות אלו שנושאים את האלונקה של הצדק, האמת והקדושה בעולם, ואנחנו עושים זאת בלי למצמץ.

וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי, בּוֹנֵה
בְּרַחֲמֵי יְרוּשָׁלַיִם. (בלחש אָמֵן).

בָּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל אֲבִינוּ, מִלְכֵנוּ, אֲדִירֵנוּ,
בוֹרְאֵנוּ, גּוֹאֲלֵנוּ, יוֹצֵרֵנוּ, קְדוֹשֵׁנוּ, קְדוֹשׁ יַעֲקֹב, רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל,
הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמִּיטִיב לְכָל, שֶׁבְכָל יוֹם וְיוֹם הוּא הַיְטִיב, הוּא מִיטִיב,
הוּא יִיטִיב לָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ הוּא גּוֹמְלָנוּ הוּא יְגַמְלָנוּ לְעַד, לְחַן וּלְחֶסֶד

וְלִרְחֵמִים וְלִרְוַח הַצֵּלָה וְהַצְלָחָה, בְּרָכָה וְיִשׁוּעָה, נְחֻמָּה פְּרִנָּסָה וְכִלְכֻלָּה, וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב; וּמְכַל טוֹב לְעוֹלָם אֵל יַחְסְרוּנוּ.

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יְמַלֹּךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יִתְבָּרַךְ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים, וְיִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְעֵד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְיִתְהַדָּר בְּנוֹ לְעֵד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יְפַרְנֶסֶנוּ בְּכָבוֹד. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יִשְׁבּוֹר עָלֵנוּ מֵעַל צְוָאֲרֵנוּ, וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמֵיּוֹת לְאֲרָצֵנוּ. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרַבָּה בְּבֵית הַזֶּה, וְעַל שְׁלַחַן זֶה שְׂאֵכְלֵנוּ עָלָיו. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב, וַיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנְחֻמוֹת. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יְבַרֵךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאוֹלַתְנוּ. **הַרְחֵמֵנוּ** הוּא יְבַרֵךְ אֶת חַיִּילֵינוּ

צבא הגנה לישראל העומדים על משמר ארצנו

נְשׁוּי אֹמֵר: הַרְחֵמֵנוּ הוּא יְבָרַךְ אוֹתִי, (אִם אָבִיו וְאִמּוֹ בְּחַיִּים: וְאֶת אָבִי מוֹרִי, וְאֶת אִמִּי מוֹרְתִי), וְאֶת אִשְׁתִּי, וְאֶת זֶרְעִי, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי.

אִשָּׁה נְשׁוּאָה אֹמֵר: הַרְחֵמֵנוּ הוּא יְבָרַךְ אוֹתִי, (אִם אָבִיהָ וְאִמָּהּ בְּחַיִּים: וְאֶת אָבִי מוֹרִי, וְאֶת אִמִּי מוֹרְתִי), וְאֶת בְּעָלִי, וְאֶת זֶרְעִי, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי.

אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַכְנוּ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב "בְּכָל" - "מְכָל" - "כָּל" - כֵּן יְבָרַךְ אוֹתָנוּ כְּלָנוּ יַחַד בְּבְרָכָה שְׁלֵמָה. וְנֹאמֵר: "אָמֵן". בְּמָרוֹם יִלְמְדוּ עָלֵינוּ וְעָלֵינוּ זְכוּת שְׁתֵּהא לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם. וְנִשְׂא בְּרָכָה מֵאֵת יי, וְיִצְדָּקָה מֵאֵלֵהּ יִשְׁעֵנוּ, וְנִמְצָא חַן וְשִׁכְל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.

הרחמן - בקטע זה של הברכה יש מספר פניות אל הקב"ה בתור 'הרחמן', ובו תיאור של בקשתנו כי הוא רחמן. ההגדרה - 'רחמן' לא כל כך מסתדרת עם בורא עולם שרוצה לעשות סדר, ובמיוחד שאנו אומרים 'הרחמן' בה"א הידיעה, כלומר שהוא הכי רחמן שיש! הרי הרחמנות נראית סוג של ותרנות, אי-הקפדה וחולשה.

מי שמסתכל במארג העולם שאנו חיים בו מבין שבאמת כשאלוקים רצה לברוא אותו במידת הדין זה לא עבד. אבל מאחורי האמירה המפורסמת הזו עומד עניין שורשי מאוד. כדי שהבלתי סופי והזמני ידבק בנצחי צריכה להיות התאמה מסוימת של התנאים. לבלתי מושלם יש תמיד בעיות וחסרונות, אתגרים שלא הושלמו ונפילות. אבל אם רוצים שהבלתי מושלם ידבק במושלם חייבים להוסיף בתור העולם את הסליחה והרחמנות כדי לאפשר מרחב תיקון.

הבורא שרוצה לדבק את נבראיו בנצחיות, לתת לנו את האופציה להתגדל ולהתקרב אליו, ברא עולם שיש בו רחמים ענקיים, שהם ההשלמה לבריאתו במידת הדין. לכן כגודל בריאתו כן גודל רחמיו. הוא הרחמן, ובזכות רחמיו אנחנו יכולים לשאוף להתחבר לנצח.

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יִנְחֵילֵנוּ יוֹם שְׂפָלוֹ טוֹב, יוֹם שְׂפָלוֹ אָרוֹךְ, יוֹם שְׂצַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהְיִין מְזִיו הַשְּׂכִינָה, וְיִהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם.

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יִזְכֵּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא.

מְגִדוֹל יְשׁוּעוֹת מְלִכּוֹ, וְעֵשָׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ, לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם. עֵשָׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ: "אָמֵן".

יִרְאוּ אֶת יְיָ קֹדֶשׁוֹ, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו. כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ, וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב. הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ. פּוֹתַח אֶת יְדָהּ, וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּינֵינוּ, וְהָיָה יְיָ מְבַטְחוֹ. נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי, וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעְצָב, וְזֶרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לֶחֶם. יְיָ עֲזַרְנוּ לַעֲמוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם.

הִנְבִּי מִיִּכֹן וּמִזְמַן לְקַיִם מִצֹּת כּוֹס שְׁלִישֵׁי שֶׁהוּא כְּנֶגֶד בְּשׁוֹרֵת
הַיְשׁוּעָה, שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלֵתִי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ
נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדוֹלִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

שׁוֹתִין בְּהֶסְבֵּת שְׂמַאל.

מגדול – ברכת המזון נפתחה ב'הגדיל' ב'שיר המעלות' ומסתיימת
ב'מגדול', אולי כדי להעביר לנו מסר חשוב. אנו אוכלים כדי לגדול.
הארוחה היא עניין מרכזי ומשמעותי בתור החיים שלנו, ותפקידה לתת לנו
עוד אנרגיות ולהוסיף בנו – לגדול!

במה אנו גדלים באמת? בצדדים הנצחיים והרוחניים של החיים. כמו
ששמנו לב והשקענו בגידול הצדדים החומרניים שלנו ובשימורם, אנחנו
צריכים ללמוד, לשמח, לאהוב, לדמיין ולגרום לעצמנו להיות כל הזמן
בגדילה רוחנית.

לכן אנו מבקשים – מי שעושה שלום במרומים ומביא לידי כך
שהמערכת של השמש והירח יהיו מאוזנות והרמוניות לפעולה תקינה של
המציאות, הוא יעשה שלום בתוך החיים שלנו הארציים ועל עם ישראל
שרוצה לחיות ולחבר את הערכים של השמיים והארץ למערכת אחת.

נוהגים לפתוח הדלת, למזוג כוס (לכבודו של אליהו הנביא) ולהכריז:

שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר
בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אֶכֶל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְוֵהוּ הַשָּׁמוּ. שִׁפְךָ
עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ וַחֲרוֹן אַפֶּיךָ יִשִּׁיגֵם. תִּרְדֹּף בְּאֵף וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת
שָׁמַיִם יי.

אליהו הנביא מבשר את הגאולה העתידה כמו שנאמר: "הנה אנכי שולח
לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא". ויש בעולם אומות
רבות שמתנגדות לכך שתבוא גאולתם של ישראל. האומות הללו מבינות
שכאשר תצא האמת לאור, כל תרבות הצביעות והשקר שהן חיות בתוכה
תיחשף, וזה ימוסס את מעמדן. לכן הן עושות הכול כדי לקעקע את

ישראל.

בדורנו אנו צריכים להביט על המאבק הזה באופן מעט שונה. כל המאמצים להשמיד את עם ישראל באופן כוחני נכשלו, והאומה ממשיכה את חייה ואפילו בנתה לעצמה את מדינתה הפורחת. לכן האומות ממקדות את מיטב מאמציהם לפורר את מדינת ישראל מהאידיאולוגיה הישראלית שלה ולהרחיק אותה ממקור הנצח שלה.

האומות מנסות להקים בתור מדינת ישראל מנגנונים שיובילו מהלכים של חינוך אנטי-ישראלי, של מהלכים תרבותיים ותודעתיים אנטי-ישראליים, כדי להגיע למלחמת תרבות ענקית בין הזרמים השונים בתור העם הישראלי ולטשטש ולמחוק את התרבות היהודית המופלאה, משום שיש בה כוחות שאיתם אי אפשר להתמודד – כוחות האין-סוף שבאים מ'הגדת לבנר', שמועבר באומה במהלך של אלפי שנים. אז למה לא להוציא את לימודי התנ"ך ממסגרת הלימודים, ואז לא יהיה והגדת לבנר במסגרת המדינה? למה לא להביא גם קצת נרטיב של נוצרים ומוסלמים ולהשוות אותו ליהדות? למה לא להביא הכול בפלורליזם קיצוני בפני ילדים רכים ולתת להם לבחור?

צריך קנאות לישראליות שלנו! ואנו מבקשים מהקב"ה שיסייע לנו במלחמה האדירה הזו שנועדה להביא לגילוי ייחודו בעולם.

מוזגים כוס רביעי ואומרים עליו את ההלל:

לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ, כִּי לְשִׁמְךָ יְתֵן כְּבוֹד, עַל חַסְדֶּךָ, עַל אֲמֹתֶךָ. לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיךָ נָא אֱלֹהֵיהֶם, וְאֵלֵהֵינוּ בְּשִׁמְיִם, כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה. עֲצִבֵיהֶם כָּסַף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ, עֵינֵיהֶם לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ. אֲזַנֵּיהֶם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ, אֶף לָהֶם וְלֹא יֵרִיחוּ. יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְיִשוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ, לֹא יִהְיוּ בְּגֵרוֹנָם. כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בִּטַח בָּהֶם. יִשְׂרָאֵל בִּטַח בְּיְיָ, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא. בֵּית אֶהֱרֹן בִּטַח בְּיְיָ, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא. יֵרְאִי יְיָ בִּטַח בְּיְיָ, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא.

ישראל בטח בה' – אם מחפשים אנו את הדרך שבה נהיה בטוחים, היא צריכה להתבסס על משהו שלא יתפרק ולא יתקלקל. ולנו יש הדבר הכי בטוח בעולם לסמוך עליו – הבורא. ההישענות על הבורא נוצרת מתוך הקשר המיוחד שבינו ובין ישראל.

וַיִּזְכְּרֵנוּ יְבָרֶךְ, יְבָרֶךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרֶךְ אֶת בֵּית אֱהֲרֹן. יְבָרֶךְ יִרְאִי
וְ, הַקִּטְנִים עִם הַגְּדָלִים. יִסֹּף וְ, עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם. בְּרוּכִים
אַתֶּם לַיְי, עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְי וְהָאָרֶץ נְתַן לַבְּנֵי אָדָם.
לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יְהִי וְלֹא כָּל יִרְדֵי דוּמָה. וְאַנְחֵנוּ נְבָרֶךְ יְהִי מֵעַתָּה וְעַד
עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע וְ, אֶת קוֹלִי, תִּחַנּוּנֵי. כִּי הִטָּה אֶזְנוֹ לִי וּבִימֵי אֶקְרָא.
אֶפְפוּנֵי חֲבָלֵי מוֹת וּמְצָרֵי שְׂאוֹל מְצָאוּנֵי, צָרָה וַיִּגּוֹן אֶמְצָא. וּבְשֵׁם וְ,
אֶקְרָא, אָנָּה וְ, מִלְּטָה נַפְשִׁי. חֲנוּן וְ, וְצַדִּיק, וְאַלֵּהֵינוּ מְרַחֵם. שֹׁמֵר
פְּתָאִים וְ, דַּלּוֹתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי, כִּי וְ, גָּמַל עָלַיְכִי.
כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמּוֹת, אֶת עֵינֵי מִן דְּמָעָה, אֶת רַגְלֵי מִדְּחִי. אֶתְהַלֵּךְ
לִפְנֵי וְ, בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, אָנֹכִי עָנִיתִי מְאֹד. אָנֹכִי
אֶמְרֵתִי בְּחִפְזִי, כָּל הָאָדָם כֹּזֵב.

חלצת נפשי – תפילתו של דוד במזמור זה נכנסת לעובייה של קורה שבין העולמות כולם. המזמור מתחיל בכך שמתור אהבה יש הקשבה אלוקית לדיבורו של האדם בעולם הזה. האדם שדמיין וחשב שמה שהוא חפץ בו אמור להתקיים פונה אל הבורא ומבקש את מבוקשו. והינה האל המנהל את כל הבריאה יש לו סבלנות לשמוע את קולו של האדם.

זהו לחלץ את נפשי ממוות. לו היה האדם נעול במציאות דטרמיניסטית שאין בה מקום לשינוי ולהתחדשות, הרי שהוא היה 'מת' בכוחותיו הפנימיים, בנפשו. אלא שהבורא מאפשר שינויים בתוך המצב הסטטי של

העולם, וזאת ראינו בצורה המובהקת ביותר ביציאת מצרים, בה הכול השתנה בשביל הצורך המיוחד של יציאתם של ישראל ממצרים.

הכוח של יציאת מצרים נמשך עלינו לכל החיים. בפעם הראשונה זה קרה במצרים לכל עם ישראל, אבל לכל אחד בחיים זה יכול לקרות, ולכן חשוב מאוד להתחבר אל היכולת לדבר עם מלך העולם.

מָה אָשִׁיב לַיְיָ כָּל תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי. כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא.
נִדְרֵי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. יִקָּר בְּעֵינַי יְיָ הַמּוֹתֵה לַחֲסִידָיו. אָנָּה
יְיָ כִּי אֲנִי עֲבַדְךָ, אֲנִי עֲבַדְךָ בֶּן אֲמֹתֶךָ, פִּתְחֵת לְמוֹסְרֵי. לֶךָ אֲזַבַּח זֶבַח
תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא. נִדְרֵי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. בְּחֻצּוֹת
בֵּית יְיָ, בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַיִם, הִלְלוּיָהּ:

הִלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם, שִׁבְחוּהוּ כָּל הָאֲמִיּוֹת. כִּי גָבַר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ,
וְאַמֶּת יְיָ לְעוֹלָם, הִלְלוּיָהּ:

הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב **כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ**. יֹאמְרוּ נָא יִשְׂרָאֵל **כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ**.

יֹאמְרוּ נָא בֵּית אֱהֲרֹן **כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ**. יֹאמְרוּ נָא יִרְאִי יְיָ **כִּי לְעוֹלָם**

חֲסִדּוֹ.

מִן הַמִּצָּר קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בַמְּרָחֵב יְהוָה. יְיָ לִי לֹא אִירָא, מַה יַּעֲשֶׂה לִי
אָדָם. יְיָ לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטַח בְּאָדָם.
טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטַח בַּנְּדִיבִים. כָּל גּוֹיִם סָבְבוּנִי, בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם.
סָבְבוּנִי גַם סָבְבוּנִי, בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם. סָבְבוּנִי כַדְבָּרִים, דַּעְכוּ כְּאִשׁ
קוֹצִים, בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם. דַּחֲה דְחִיתַנִּי לְנִפְל, וַיְיָ עֲזָרְנִי. עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה
וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. קוֹל רִנָּה וַיִּשְׁוַעַה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים, יְמִין יְיָ עֲשֶׂה חֵיל.
יְמִין יְיָ רוֹמְמָה, יְמִין יְיָ עֲשֶׂה חֵיל. לֹא אָמוֹת כִּי אַחִיָּה, וְאַסְפֵּר מַעֲשֵׂי יְהוָה.
יִסֵּר יִסְרֹנִי יְהוָה, וְלִמּוֹת לֹא נִתְנַנְנִי.

מן המצר קראתי יה - מצר ומצרים מחוברים. האדם תמיד קורא מהמצר. החיים שלנו תמיד מוגבלים ואנו נלחצים בתוכם, והתשועה האלוקית, הנטייה הרוחנית הנשגבה, היא הכוח היחיד המסוגל לשחרר אותנו מהמצר ולהביא אותנו למרחבי החירות המבוקשים.

פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה, אָבֹא בָם, אֹדְדֵה יְהִי. זֶה הַשַּׁעַר לַיְי, צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ. אֹדְדֵךְ כִּי עֲבִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אֹדְדֵךְ כִּי עֲבִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אָבֶן מְאָסוּ הַבּוֹנִים הַיְתֵה לְרֹאשׁ פְּנֵה. מְאָסוּ הַבּוֹנִים הַיְתֵה לְרֹאשׁ פְּנֵה. מֵאֵת יְי הַיְתֵה זֹאת הִיא נִפְלְאֹת בְּעֵינֵינוּ. מֵאֵת יְי הַיְתֵה זֹאת הִיא נִפְלְאֹת בְּעֵינֵינוּ. זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְי נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְי נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.

מאת ה' הייתה זו היא נפלאה - ובאמת לא יכולים אנו להבין את הישועה האלוקית. דרכה שהיא באה ממקומות רחבים באופן כזה שהמושג רחב אינו מגדיר אותם, שהרי הם החירות הזו שהוא מוציא אותנו אליה. הגודל הזה צועק לנו דבר אחד - מאת ה' הייתה זאת, לא משום מקום אחר. ומכיוון שזה ממנו, זה בוודאי משמח מאוד.

אָנָּה יְי, הוֹשִׁיעָה נָא.

אָנָּה יְי, הוֹשִׁיעָה נָא.

אָנָּה יְי, הַצְּלִיחָה נָא.

אָנָּה יְי, הַצְּלִיחָה נָא.

בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְי, בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְי. בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְי, בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְי. אֵל יְי וַיָּאֵר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתֵיכֶם עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵל יְי וַיָּאֵר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתֵיכֶם עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵלֵי אֶתְהָ וְאֹדְדֵךְ, אֱלֹהֵי אַרְוֹמֶמְךָ. אֵלֵי אֶתְהָ וְאֹדְדֵךְ, אֱלֹהֵי אַרְוֹמֶמְךָ. הוֹדוּ לַיְי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. הוֹדוּ לַיְי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

יְהַלְלוּהָ יי אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיהָ, וְחִסְדֵיהָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנָהּ, וְכָל עַמָּה
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ, וַיִּשְׁבְּחוּ וַיְפָאֲרוּ, וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ,
וַיְקַדִּישׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֶהּ מִלְּכָנוּ. כִּי לָהּ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמְּחָהּ נֶאֱמָר
לְזַמֵּר, כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אֶתָּה אֵל.

הִלְלוּ יְהוָה הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה. שְׁעַמְדִים בְּבֵית יְהוָה
בְּחִצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. הִלְלוּ יְהוָה כִּי טוֹב יְהוָה זָמְרוּ לְשִׁמּוֹ כִּי נְעִים. כִּי
יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ. כִּי אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְהוָה וְאֲדַבְּרֵנוּ
מִכָּל אֱלֹהִים. כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וְכָל
תְּהוֹמוֹת. מֵעֵלָה נְשָׂאִים מְקַצֵּה הָאָרֶץ בְּרִקִּים לְמָטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ
מֵאוֹצְרוֹתָיו. שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה. שָׁלַח אֶת־וַיִּמְפְּתִים
בְּתוֹכָהּ מִצְרַיִם בְּפִרְעֹה וּבְכָל עַבְדָּיו. שֶׁהִכָּה גוֹיִם רַבִּים וְהִרְגַּ
מְלָכִים עֲצוּמִים. לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְלַעֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן וְלִכְל מַמְלָכוֹת
כְּנַעַן. וְנָתַן אֶרֶץ נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמוֹ. יְהוָה שְׁמֶהּ לְעוֹלָם יְהוָה
זָכָרָה לְדֹר וָדֹר. כִּי יִדִּין יְהוָה עַמוֹ וְעַל עַבְדָּיו יִתְנַחֵם. עֲצַבֵי הַגּוֹיִם כְּסוֹף
וְזָהַב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. פָּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ.
אֲזַנֵּי לָהֶם וְלֹא יִאֲזִינוּ אֵף אֵין יֵשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם. כְּמוֹהֶם יְהִיוּ עֹשֵׂיהֶם
כֹּל אֲשֶׁר בִּטַח בָּהֶם. בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַכּוּ אֶת יְהוָה בֵּית אֱהֲרֹן בְּרַכּוּ אֶת
יְהוָה. בֵּית הַלְוִי בְּרַכּוּ אֶת יְהוָה יֵרְאִי יְהוָה בְּרַכּוּ אֶת יְהוָה. בְּרוּךְ יְהוָה
מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלַם הִלְלוּ יְהוָה.

כי לעולם חסדו - פיוט זה נקרא ההלל הגדול. יש בו שלושה חלקים, וכל אחד מהם מתייחס לתחום שונה שבו הקב"ה מנהיג את העולם. בחלק הראשון הוא מדבר על הבריאה והדרך שלה להיות מונהגת על ידו. בחלק השני הוא מדבר על יציאת מצרים והפלא שבה, שהבורא לוקח לו אומה אחת מתוך אומה אחרת ומנהיג אותה למחוז חפצו. והחלק השלישי מדבר בכלל על הנהגת המציאות האלוקית, בדגש על היחס לעם ישראל, עמו.

כדי להדגיש שזה טוב, בכל בית חוזר הפזמון "כי לעולם חסדו", ללמדנו שהפעולה שדובר בה טובה לעולם, והוא אינו יכול להיות טוב בלעדיה. והינה רוב רובו של המזמור מתאר את הטובות שהבורא עושה לעם ישראל. מכאן נראה שמה שטוב לעם ישראל טוב למציאות כולה. תמיד!

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

הוֹדוּ לַאלֹהֵי הָאֱלֹהִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדֹנִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לַעֲשֵׂה הַנְּשִׁמִּים בְּתַבּוּנָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

אֶת הַנְּשִׁמָּשׁ לְמַמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

אֶת הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לְמַכֶּה מִצְרַיִם בְּבַכּוֹרֵיהֶם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

בְּיַד חֲזָקָה וּבְזְרוּעַ נְטוּיָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

לְגַזֵּר יַם סוּף לְגַזְרִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ

וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 וְנִעַר פְּרָעָה וְחִילוֹ בַּיָּם סוּף - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 לְמוֹלִיךְ עִמּוֹ בַּמִּדְבָּר - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 וַיַּהַרְג מְלָכִים אֲדִירִים - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 וְנָתַן אֲרָצָם לְנַחֲלָה - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 שֶׁבַשְׁפִּלְנוּ זָכַר לָנוּ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 וַיִּפְרָקֵנוּ מִצְרֵינוּ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 נָתַן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 הִוְדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

נְשִׁמַת כָּל חַי תְּבָרַךְ אֶת שְׁמֶךָ יי אֱלֹהֵינוּ, וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפְאָר
 וְתִרְוָמָם זְכָרְךָ מְלַכְנוּ תְּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֶתָּה אֵל,
 וּמַבְלַעְדֵיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ, פּוֹדֵה וּמַצִּיל וּמַפְרִנֵּס וּמְרַחֵם
 בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אַתָּה. אֱלֹהֵי הָרֵאשׁוֹנִים
 וְהָאַחֲרֹנִים, אֱלֹהֵי כָּל בְּרִיּוֹת, אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת, הַמְהַלֵּל בְּרַב
 הַתְּשַׁבְּחוֹת, הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיֵּי לֹא יָנוּם וְלֹא
 יִישָׁן, הַמְעוֹרֵר יְשָׁנִים וְהַמְקִיץ נֹרְדָמִים, וְהַמְשִׁיחַ אֱלֹמִים וְהַמְתִּיר
 אֲסוּרִים, וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים, לֵךְ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים.

אֵלֹהֵינוּ מְלֵא שִׁירָה בָּיָם, וְלִשְׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהֶמוֹן גְּלוּי, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ נִשְׁבַּח
 כְּמַרְחֲבֵי רְקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ, וַיְדִינוּ פְּרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי
 שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קִלּוֹת כְּאַיִלוֹת, אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ, יי

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְלִבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ, עַל אַחַת מֵאַלְפֵי אֱלֹפִים
וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשִׂית עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעַמָּנוּ. מִמְצָרִים
גְּאֻלְתָּנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ, בְּרָעַב זִנְתָּנוּ וּבְשֹׁבַע
כָּל־כִּלְתָּנוּ, מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ וּמִדָּבָר מִלִּטְתָּנוּ, וּמִחֲלָיִם רָעִים וְרַבִּים
וּנְאֻמָּיִם דָּלִיתָנוּ. עַד הִנֵּה עֲזַרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזַבוּנוּ חֲסָדֶיךָ, וְאֵל
תִּטְּשֵׁנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְנֹצַח. עַל כֵּן אֲבָרִים שְׁפִלְגַת בָּנוּ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה
שֶׁנִּפְחַת בְּאַפֵּינוּ וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁמַּת בְּפִינוּ, הֵן הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ
וַיִּפְאָרוּ וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְכָּנוּ. כִּי כָּל פֶּה
לְךָ יוֹדֵה, וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִּשְׁבַּע, וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִּכְרַע, וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ
תִּשְׁתַּחֲוֶה, וְכָל לְבָבוֹת יִירְאוּךָ, וְכָל קֶרֶב וּכְלִיּוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ, כַּדָּבָר
שֶׁכָּתוּב, כָּל עֲצַמְתִּי תֹאמַרְנָה: יי, מִי כָמוֹךָ!, מִצִּיל עַנִּי מִחֲזָק מִמָּנוּ
וְעַנִּי וְאֲבִיוֹן מִגְּזֵלוֹ. מִי יִדְמָה לְךָ וּמִי יִשְׁוֶה לְךָ וּמִי יַעֲרַךְ לְךָ, הָאֵל הַגָּדוֹל,
הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיוֹן, קִנְיָ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. נִהְלֵלְךָ וּנְשַׁבְּחֶךָ וּנְפָאֲרֶךָ
וּנְבָרְךָ אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ, כְּאֲמֹר: לְדָוִד, בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת יי וְכָל קֶרְבֵי אֶת
שֵׁם קְדוֹשׁוֹ.

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֲזָךָ, הַגָּדוֹל בְּכַבּוֹד שְׁמֶךָ, הַגִּבּוֹר לְנֹצַח וְהַנּוֹרָא
בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ, הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂאָ.

שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכָתוּב: רַנְּנוּ צְדִיקִים בַּיַּי, לַיִּשְׁרִים
נְאוּה תְהִלָּה.

וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבָּרַךְ בְּפִי יִשְׁרִים תִּתְהַלַּל

וּבְלָשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַנָּה יִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ מִלְכָּנוּ, בְּכָל
דוֹר וָדוֹר. שֶׁכֵּן חוֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים, לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
לְהוֹדוֹת, לְהִלָּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדִּיר, לְבָרַךְ, לְעַלָּה וּלְקַלֵּס עַל
כָּל דְּבָרֵי נְשִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי עַבְדְּךָ, מְשִׁיחֶךָ.

וְשִׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מְלָכֵינוּ, הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם
וּבָאָרֶץ, כִּי לָךְ נָאָה, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיר וְשִׁבְחָה, הַלֵּל
וְזִמְרָה, עֵז וּמְמִשְׁלָה, נְצַח, גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה, תְּהִלָּה וְתִפְאָרֶת, קְדוּשָׁה
וּמַלְכוּת, בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֵל מֶלֶךְ
גָּדוֹל בְּתִשְׁבָּחוֹת, אֵל הַהוֹדָאוֹת, אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת, הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה,
מֶלֶךְ אֵל חַי הָעוֹלָמִים.

הַנְּבִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקוֹלֵי מִצּוֹת כּוֹס רְבִיעִי שֶׁהוּא כְּנֶגֶד בְּשׁוֹרֵת הַיְשׁוּעָה, שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְיִשְׂרָאֵל "וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים".

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.
וְשׁוֹתָה בְּהַסְבַּת שְׁמַאל

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן, וְעַל תְּנוּבַת
הַשָּׂדֶה, וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְּחַלֶּת לְאֲבוֹתֵינוּ לְאָכֹל
מִפְּרִיָּהּ וּלְשִׁבַע מְטוֹבָה. רַחֵם נָא יי אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל
יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכֵּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מְזַבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלְךָ, וּבְנֵה
יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחָנוּ בְּבִנְיָנָהּ
וְנֹא כֹל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מְטוֹבָה וְנִבְרַכְךָ עָלֶיךָ בְּקְדוּשָׁה וּבְטָהָרָה.
(בְּשִׁבְתְּ: וְרָצָה וְהַחֲלִיצָנוּ בְּיוֹם הַשְּׁבִיט הַזֶּה) וְשִׁמְחָנוּ בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת
הַזֶּה. כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמִיטִיב לְכֹל, וְנוֹדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.
בְּרוּךְ אַתָּה יי, עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן. (עַל יִין וּמִיץ עֲנָבִים מִתּוֹצֵרֶת
הָאָרֶץ מְסִיִּים: כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמִיטִיב לְכֹל וְנוֹדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי
גִפְנָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה).

חֲסֵל סְדוּר פֶּסַח כְּהִלְכֶתוֹ, כְּכֹל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקֹּתָיו. כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ
לְסִדֵּר אוֹתוֹ, בֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ.

זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, קוֹמֵם קֹהֵל עֵדֶת מִי מְנָה. בְּקִרְוֵב נִהַל נְטֵעֵי כִנֶּה,
פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה.

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה.

וּבֵכֵן, וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אֲז רֹב נְסִיִּים הַפְּלֵאתָ בַּלַּיְלָה, בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמוֹרֶת זֶה הַלַּיְלָה, גֵּר צֶדֶק
נִצְחִיתוֹ כְּנִחְלָק לוֹ לַיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

דִּבַּת מֶלֶךְ גָּרַר בַּחֲלוּם הַלַּיְלָה, הַפְּחַדְתָּ אֶרְמִי בְּאֶמֶשׁ לַיְלָה, וַיֵּשֶׁר
יִשְׂרָאֵל לְמִלְאָךְ וַיִּוֹכַל לוֹ לַיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

זָרַע בְּכוֹרֵי פֶתְרוֹס מְחֻצֶּת בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה, חֵילָם לֹא מָצְאוּ בְּקוֹמָם
בַּלַּיְלָה, טִיסַת נְגִיד חֶרֶשֶׁת סְלִית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

יַעֲץ מְחֻרָף לְנוֹפֵף אוֹוִי, הוֹבִשְׁתָּ פְגָרְיוֹ בַּלַּיְלָה, כָּרַע בֵּל וּמָצְבוֹ בְּאִישׁוֹן
לַיְלָה, לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רַז חֲזוֹת לַיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

מִשְׁתַּכֵּר בְּכֵלֵי קֹדֶשׁ נִהְרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה, נוֹשַׁע מִבוּר אֶרְיוֹת פּוֹתֵר
בְּעֵתוֹתֵי לַיְלָה, שִׁנְאָה נָטַר אֶגְגִּי וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

עוֹרֶרֶת נִצְחָה עָלָיו בְּנִדְד שְׁנַת לַיְלָה, פּוֹרָה תִּדְרוֹף לְשׁוֹמֵר מֵה מְלִיָּה,
צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח: אֶתָּא בְּקֹר וְגַם לַיְלָה, **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.**

קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, רָם הוֹדַע כִּי לָךְ הַיּוֹם אָף לָךְ
לַיְלָה, שׁוֹמְרִים הַפְּקֵד לְעִירָךְ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, תָּאִיר כְּאוֹר יוֹם
חֲשִׁכַת לַיְלָה,

וּבְכֵן וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח

אִמְץ גְבוּרוֹתֶיךָ הַפְּלֵאָתָה בַּפֶּסַח, בְּרֹאשׁ כָּל מוֹעֲדוֹת נִשְׂאָתָה פֶּסַח,
גְּלִיתָ לְאַזְרָחֵי חֲצוֹת לַיִל פֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

דִּלְתִּיו דְּפַקְתָּ כָּחֵם הַיּוֹם בַּפֶּסַח, הִסְעִיד נּוֹצְצִים עֲגוֹת מִצּוֹת בַּפֶּסַח,
וְאֵל הַבָּקָר רָץ זָכַר לְשׁוֹר עֶרְךָ פֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

זוּעְמוּ סְדוּמִים וְלוֹהֵטוּ בְּאֵשׁ בַּפֶּסַח, חֲלַץ לוֹט מֵהֶם וּמִצּוֹת אָפָה בְּקֶץ
פֶּסַח, טֹאטְאֵת אֲדַמַּת מֶף וְנֹף בְּעֶבְרָךָ בַּפֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

יְהִי רֹאשׁ כָּל אוֹן מְחֻצָּת בְּלֵיל שְׁמֹר פֶּסַח, כְּבִיר, עַל בֶּן בְּכוֹר פֶּסַח
בְּדָם פֶּסַח, לְבַלְתִּי תֵת מִשְׁחִית לְבֹא בְּפִתְחֵי בַּפֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח
פֶּסַח.

מִסְגֶּרֶת סִגְרָה בְּעִתּוֹתֵי פֶּסַח, נִשְׁמְדָה מִדֵּין בְּצִלְלֵי שְׁעוֹרֵי עֹמֵר פֶּסַח,
שׁוֹרְפוֹ מִשְׁמַנֵּי פוֹל וְלוֹד בִּיקַד יְקוּד פֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לְעַמּוּד עַד גָּעָה עוֹנֶת פֶּסַח, פִּס יָד כְּתָבָה לְקַעֲקַע צוֹל
בַּפֶּסַח, צָפָה הַצְּפִית עֶרוֹף הַשְּׁלֶחַן בַּפֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

קָהַל כְּנֶסֶה הַדָּסָה לְשִׁלֵּשׁ צוּם בַּפֶּסַח, רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע מְחֻצָּת בְּעֵץ
חֲמֻשִׁים בַּפֶּסַח, שְׁתִּי אֵלֶּה רָגַע תָּבִיא לְעוֹצִית בַּפֶּסַח, תִּעֲזַ יְדָךְ
וְתָרוּם יְמִינְךָ כְּלִיל הַתְּקַדֵּשׁ חַג פֶּסַח, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח.

כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

אֲדִיר בְּמְלוֹכָה, בְּחֹר פְּהֶלְכָה, גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

דְּגוּל בְּמְלוֹכָה, הַדּוּר פְּהֶלְכָה, וְתִיקִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

זַכָּאֵי בְּמְלוֹכָה, חֲסִין פְּהֶלְכָה טַפְסָרְיוֹ יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

יְחִיד בְּמְלוֹכָה, כְּבִיר פְּהֶלְכָה לְמוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

מוֹשֵׁל בְּמְלוֹכָה, נוֹרָא פְּהֶלְכָה סְבִיבֵיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

עֲנִיו בְּמְלוֹכָה, פּוֹדָה פְּהֶלְכָה, צְדִיקִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

קְדוּשׁ בְּמְלוֹכָה, רְחוּם פְּהֶלְכָה שְׁנֵאֲנָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

תְּקִיף בְּמְלוֹכָה, תּוֹמֵף פְּהֶלְכָה תְּמִימֵיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אֶף לֵךְ, לֵךְ לֵךְ !! הַמְּמַלְכָה, כִּי לֹא נֶאֱהָ, כִּי לֹא יֵאָה [כִּפְתָר מְלוֹכָה].

אֲדִיר הוּא יְבִנָה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב. בְּחֹר הוּא, גְּדוּל הוּא, דְּגוּל הוּא יְבִנָה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

הַדּוּר הוּא, וְתִיק הוּא, זַכָּאֵי הוּא, חֲסִיד הוּא יְבִנָה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב. טְהוֹר הוּא, יְחִיד הוּא, כְּבִיר הוּא, לְמוּד הוּא, מְלֵךְ הוּא יְבִנָה בֵּיתוֹ

בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה
בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

נוֹרָא הוּא, סְגִיב הוּא, עֲזִיז הוּא, פּוֹדֵה הוּא, צְדִיק הוּא יְבָנֶה בֵּיתוֹ
בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה
בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

קְדוֹשׁ הוּא, רַחוּם הוּא, שְׂדֵי הוּא, תְּקִיף הוּא יְבָנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.
בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ
בְּקָרוֹב.

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ, אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ..

אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ, שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ.

שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ, שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ.

שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ, אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ.

אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ, חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ.

חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ
שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

שֵׁשׁ מִי יוֹדֵעַ, שֵׁשׁ אֲנִי יוֹדֵעַ.

שֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת
הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ, שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ.

שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּתָא, שֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה
אָבוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ:

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ, שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ.

שְׂמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה,
אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שִׁבְשֻׁמִּים וּבְאָרֶץ:
תְּשַׁעָה מִי יוֹדֵעַ, תְּשַׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ.

תְּשַׁעָה יְרַחֵי לְדָה, שְׂמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה
חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ
שִׁבְשֻׁמִּים וּבְאָרֶץ:

עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ, עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ.

עֲשָׂרָה דְּבָרָא, תְּשַׁעָה יְרַחֵי לְדָה, שְׂמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי
מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד
אֱלֹהֵינוּ שִׁבְשֻׁמִּים וּבְאָרֶץ:

אֶחָד עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ, אֶחָד עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ.

אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵי־אֵל, עֲשָׂרָה דְּבָרָא, תְּשַׁעָה יְרַחֵי לְדָה, שְׂמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי
שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי
לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שִׁבְשֻׁמִּים וּבְאָרֶץ:

שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ, שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ.

שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי־אֵל, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵי־אֵל, עֲשָׂרָה דְּבָרָא, תְּשַׁעָה יְרַחֵי לְדָה, שְׂמוֹנָה יָמֵי
מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת,
שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שִׁבְשֻׁמִּים וּבְאָרֶץ:

שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ, שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ.

שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מִדְּיָא. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי־אֵל, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵי־אֵל, עֲשָׂרָה דְּבָרָא, תְּשַׁעָה
יְרַחֵי לְדָה, שְׂמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי
תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שִׁבְשֻׁמִּים

וּבְאָרֶץ:

אחד מי יודע? אחריו יש שניים ושלושה וארבע, ותמיד חוזרים אל האחד.
ללמדנו שהכול ממנו והכול חוזר אליו. ובאמת מי יודע מה זה האחד
הזה? אנו לא יכולים לדעת, כי הוא אחד יחיד ומיוחד. ואנו, המייחדים
שמו בארץ, מסיימים לילה זה שבו סיפרנו איך בחר בנו מכל העמים
והוציאנו ממצרים, כדי שנספר לבנינו ולבני בנינו את החוויה של הקשר
עימו ואת האמונה במלכותו בעולם.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא

דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא שׁוֹנְרָא וְאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא כְּלָבָא וְנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא חוּטְרָא וְהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא נוֹרָא וְשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא מִיָּא וְכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא תוֹרָא וְשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא הַשׁוּחַט וְשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא מְלֶאךָ הַמּוֹת וְשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

וְאַתָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשַׁחַט לְמְלֶאךָ הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא.

